

Gökbayrak

İnsanlara Hürriyet, Milletlere İstiklal

Mayıs - Haziran 2010 111 Sayfa Fiyatı: 1000 TL
(ISSN: 1303-5262)

Yıl: 17 | Sayı: 95

Yıl : 17
Sayı : 95
Mayıs-Haziran 2010

SAHİBİ

DOĞU TÜRKİSTAN
 KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
 GENEL MERKEZ ADINA
 Seyit TÜMTÜRK

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Oktay BOZKURT

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Ebubekir TÜRKSOY

EDİTÖR

M. Dursun SÜYDÜNLÜ
 editor@gokbayrak.com

HABER MÜDÜRÜ

Abdulkim SELÇUK

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Alimcan İNAYET
 Prof. Dr. Metin KARAÖRS
 Prof. Dr. Remzi KILIÇ
 Prof. Dr. Uygur TAZEBEY
 Prof. Dr. Zekeriya KİTAPÇI
 Yard. Doç. Erkin EMET

REKLAM ve ABONE

Oktay BOZKURT
 oktaybozkurt@gokbayrak.com
 Gsm: 0535 461 38 93

2010 YILI ABONE BEDELİ

Yurt İçi Abone : 30 TL | Resmi Taahhütlü Abone : 60 TL
 Avrupa : 25 Euro | Diğer ülkeler : 35\$

YURT İÇİ POSTA ÇEKİ

Oktay BOZKURT : 692046

BANKA HAVALESI (EFT)

Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği
 İş Bankası Kayseri Şubesi
 TL TR 22 0006 4000 001 5300 1944272
 EUR TR 22 0006 4000 002 5300 0172164
 USD TR 28 0006 4000 002 5300 4059137
 CHF TR 97 0006 4000 002 5300 4059156

İDARE YERİ & YAZIŞMA ADRESİ

Hoca Ahmet Yesevi Mh. Türkistan Evleri 44. Sk. 28/A
 38090 Kocasinan / KAYSERİ - TÜRKİYE
 Tel: (0352) 339 39 65 | Fax: (0352) 337 35 04
 Web: www.gokbayrak.com
 E-mail: gokbayrak@gokbayrak.com
 ISSN 1303 - 5282

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazara aittir. Gönderilen yazılar yayınlanırsa veya yayınlanmasın lade edilmez. İsim zikredilerek iktibas edilebilir.

TEMSİLCİLİKLERİMİZ
 GENEL MERKEZ
 ANKARA ŞUBE

ADI SOYADI
 OKTAY BOZKURT
 HAYRULLAH EFENDİGİL

TELEFON
 0.352 339 39 65
 0.312 473 00 83

FAX
 0.352 337 35 04
 0.312 473 00 83

CEP TEL
 0.535 461 38 93
 0.535 735 05 40

YURT DIŞI TEMSİLCİLİKLERİMİZ

ALMANYA	DOLGUN İSA	0049 179 651 98 60
ALMANYA	DİLŞAD HAZNECİ	0049 172 999 23 32
AVUSTURALYA	HÜSEYİN HASAN	00411 492 01 19
AMERİKA	NURY TURKEL	00202 255 68 48
AMERİKA	GULAMETİN PAHTA	00516 542 46 69
İNGİLTERE	ENVER TOHTI	0044 078 631 160 77
MAKEDONYA	OĞULLAR DERNEĞİ	0038971 49 49 49
HOLLANDA	SADIKJAY SELEY	006 458 58 110
İSVİÇRE	KARAHAN ENDİLLİ	0041 48 49 54 707
KANADA	RUKİYE TURDİŞ	001 647 210 66 56
KANADA	KAMİL TURSUN	001 780 665 20 34
KANADA	TUYGHUN ABDULVELİ	00416 878 58 60
KAZAKISTAN	KHAHRİMAN GOJAMBERDİ	0073272 - 280670
KIRGIZISTAN	ROZİMEHMET ABDULBAKİEV	00996-312-240616
S.ARABİSTAN	SİRAJİDDİN AZİZİ	00966 54511612
JAPONYA	İLHAM MAHMUT	08145 827 28 44

YURT İÇİ TEMSİLCİLİKLERİMİZ

ADANA	ÖZGÜR SEÇKİN	0554 464 09 35
AFYON	ERHAN SOLMAZ	0505 579 06 58
ANTALYA	ERDOĞAN KIRMIZIOĞLU	0505 866 06 06
BURSA	CANER KARA	0539 837 14 28
BURSA	OĞUZ EMRE BAYRAK	0506 564 13 27
ÇANAKKALE	EMRULLAH TÖREN	0542 220 88 40
DENİZLİ	SELAMİ ÇAĞDAŞ	0554 840 13 03
ESKİŞEHİR	UMMUHAN AKA	0543 849 97 68
ESKİŞEHİR	CANAN TÖREN	0545 432 53 65
FETHİYE/MUĞLA	ALİ DEMİRTAŞ	0533 623 32 42
GAZİANTEP	ALPER KAYA	0507 771 42 48
HATAY	YAĞIZ KIZILKAYA	0506 523 16 56
HATAY	M.ÖNER ÇETİNKAYA	0532 205 02 11
İSTANBUL	GÜRHAN ATAN	0555 253 41 52
İSTANBUL	MUHAMMET EBZAL	0533 961 73 16
İSTANBUL	HÜLYA YILDIRIM	0537 593 82 86
İZMİR	ALİ ÇAĞIN	0536 410 87 48
İZMİR	HASAN ORHAN	0533 218 34 76
KARAMAN	AHMET SEYFİ ESER	0542 436 77 30
K.MARAŞ	OSMAN TOPAL	0542 675 64 10
K.MARAŞ	ALPARSLAN KENGER	0542 323 86 42
KIRŞEHİR	HAKAN KARAKAYA	0544 614 78 14
KARS	ÜMIT ÖZTÜRK	0506 625 67 00
KONYA	MEHMET UĞURLU	0536 629 87 82
MARMARIS/MUĞLA	AHMET YILMAZ	0543 594 51 11
NİĞDE	REMZİ KILIÇ	0536 467 09 19
NİĞDE	BAHADIR ÇELİKBAŞ	0542 594 48 94
SAMSUN	ADEM BAHADIR	0544 246 55 55
ŞANLIURFA	İMAM HÜSEYİN SAVAŞ	0505 463 63 63
TRABZON	YUSUF ZİYA SOYTÜRK	0532 472 24 20
ZONGULDAK	MEHMET DURMAZ	0535 580 84 06

İçindekiler

■ **Türkiye-Çin İlişkileri: Çin'in Gözünde Türkiye**
Doç.Dr.Erkin Ekrem _____ 2

■ **5 Temmuz'un Ardından Doğu Türkistan**
Seyit TÜMTÜRK _____ 6

■ **Üç Çin**
Dr. Yang JIANLI _____ 15

■ **Doğu Türkistandan Haberler**
Gökbayrak _____ 22

■ **Dernek Faaliyetlerimiz**
Gökbayrak _____ 25

■ **Şarkı Türkistan Tarihi**
M.Emin BUĞRA _____ 32

TÜRKİYE - ÇİN İLİŞKİLERİ: ÇİN'İN GÖZÜNDE TÜRKİYE

Doç. Dr. Erkin Ekrem/Haccettepe Üni. Tarih Bölümü

Çinliler, Türkiye'yi Göktürkler, Kore Savaşı, güçlü ordu, Asya ile Avrupa köprüsü gibi sözcüklerle tanımaktaydı. Ayrıca Türkiye, Doğu Türkistan bağımsızlık hareketine destek veren bir ülke olarak da belirtilmektedir, özellikle 5 Temmuz Urumçi olayları sonrası bu kanıt daha da güçlenmiştir. Son yıllarda Türkler oynadıkları futbolla da tanınmıştı, 2002 FIFA Dünya Kupası elemelerinde dünya üçüncüsü olan Türkiye, grubun son maçında Çin'i 3-0 yenmişti. Benzer durum 8 yıl sonra da yaşanmış ve 2 Eylül 2010'da FIBA 2010 Dünya kupası karşılaşmalarında Türkiye-Çin basketbol maçı 87-40 olarak sonuçlanmıştı. Çin basınında bu maç, Çin'in utancı olarak tanımlanmıştı. Bunun yanında Türkiye'nin ekonomisinin yükselişi ve izlediği bölgesel politika, Çinlilerin nezdinde Türkiye'nin bölgesel bir güç olduğunu ortaya koymuştu. Bazıları bunu Türklerin ihtirasa olan hevesi olarak nitelendirmektedir. Bazı Çinli gazeteciler, Çinlilerin İstanbul'un restoranlarında kandırıldığını ve taksiciler tarafından enayi gibi dolandırıldığını Çin basınına yansıtmaktadır. Fakat Çinliler Türkiye'yi tanıdıkça, Türkiye hakkındaki yorumları ve araştırmaları da çoğalmaya başlamıştır.

Türkiye: Yükselmekte Olan Güç

Çinlilerin gözünde Türkiye de yükselmekte olan güçlerin arasındadır. Türkiye'nin nüfus yapısı ve küresel ekonomik krize direnebilen ekonomik gücü, Çinlilerin ilgisini çekmektedir. CIVETS grubunda yer alan Türkiye, ekonomik büyümesi ve istikrarı sağlamış borsası nedeniyle yatırıma uygun bir ülke olarak değerlendirilmektedir. Çin'in 173 bin tirajıyla bilinen Qingnian Cankao gazetesinin baş yazarı Sun Lizhou, kaleme aldığı "CIVETS Altısı'nın Başlı Türkiye Yön Değiştiriyor mu?" yazısında, Türkiye'nin İslamî geleneğine geri dönüş yaptığını ileri sürmüştür. Çinli yazar, HSBC CEO'su Michael Geoghegan'ın Nisan 2010'da ortaya attığı CIVETS kavramına değinmiş ve Türkiye dâhil Kolombiya, Endonezya, Vietnam, Mısır ve Güney Afrika'dan oluşan CIVETS

grubunun gelecek 10 yılda BRIC ülkelerinin (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) ekonomik büyümede gösterdiği başarıyı yakalayacağını belirtmiştir. Türkiye'nin ise her türlü ekonomik ve sosyal verileriyle CIVETS grubunun başına geçtiğini ve yakın dönemde meydana gelen dış politika ayarlamasının sermayesi olduğunu ileri sürmektedir. Sun Lizhou'nun, Türkiye'yi yakından takip eden bir yazar olarak Türkiye Ermeni Tasarısına Kızdı, ABD Hükümeti Yangını Söndürdü (9 Mart 2010), Darbe Teşebbüs Balyozu Türkiye Siyasetini Altüst Etti (27 Şubat 2010) ve Türkiye Başbakanı Erdoğan Her Zaman Aşırıdır (21 Temmuz 2009) gibi yorum yazıları vardır. Misk kedisi anlamına gelen CIVETS, Türkiye dâhil Kolombiya, Endonezya, Vietnam, Mısır ve Güney Afrika ülkelerinin adlarının ilk harflerinden oluşan ve yükselmekte olan yeni güçlere verilmiş bir kavramdır. Söz konusu kavram ilk defa 26 Kasım 2009'da yayımlanan The Economist dergisinde yer almıştır. Nisan 2010'da HSBC CEO'su ve ekonomist Michael Geoghegan, Hong Kong'da Amerikan Ticaret Odası'nda yaptığı konuşmada CIVETS kavramını resmen tanımlamıştır ve Michael Geoghegan'a göre, BRIC ülkelerinin son on yılda gösterdikleri dinamik büyümenin ardından, CIVETS olarak anılan ve Türkiye'nin de dâhil olduğu altı ülkenin gelecek 10 yılda yakından izlenmesi gerekmektedir. Michael Geoghegan'ın araştırmasına göre, CIVETS grubunda yer alan ülkelerin her birinin çok parlak birer geleceği vardır. Hepsi de büyük, genç ve artan nüfusa sahiptir. Her biri çeşitlilik arz eden dinamik ekonomilere sahiptir. Ayrıca her biri nispeten siyasi olarak istikrarlıdır. En önemlisi söz konusu yükselen yeni güçlerin başarısı nedeniyle Avrupa ve ABD gibi geleneksel ekonomi merkezlerinin mevcut etki ve konumları değişebilir. Bazı uzmanlar, CIVETS grubunun yükselme ihtimalinin mevcut olduğunu ve Türkiye'nin ekonomik anlamda büyümesinin yollarını da göstermektedir.

Michael Geoghegan'ın ortaya koyduğu CIVETS kavramı ilgi çekmeye devam etmek-

tedir ve söz konusu kavramı anlamak için yapılan yorumlar ve araştırmalar da mevcuttur. Batı kaynaklı analizlerde CIVETS grubunun, dünyanın geleceğini etkileyeceği ileri sürülürken, bazı Çinli uzmanlara göre, CIVETS kavramı tamamen ABD'nin ve BRIC ülkelerinin etkisini kırmak için ortaya atılmıştır; bu da ABD'nin ekonomik yayılmacılığının hedef alınacağını göstermektedir. Çinli uzmanlar CIVETS kavramını, spekülasyon güdüsünün ürünü olarak tanımlamaktadır. Baş yazar Sun Lizhou, Türkiye'nin CIVETS grubundaki liderlik konumunu da değerlendirmiştir. Türkiye, 76,8 milyon nüfusuyla dünya on yedincisidir, CIVETS grubunda Endonezya'dan hemen sonra ikinci sıradadır; diğer ekonomik ve sosyal göstergeleri de Türkiye'nin CIVETS grubundaki liderlik durumunu göstermektedir. Dünya Bankası ve IMF'nin döviz kuruyla yaptığı hesaplamalarda, Türkiye'nin gayri safi yurtiçi hâsılası (GSYİH) uluslararası sıralamada on yedincidir (Çin ikinci sıradadır), CIVETS grubunda ise birinci sıradadır. Satın alma gücü paritesi hesaplamasına göre Türkiye'nin GSYİH, IMF'nin sıralamasında on altıncı, Dünya Bankası'nın sıralamasında on beşincidir (Çin birincidir), yani Türkiye, CIVETS grubunda da birincidir. Ayrıca Türkiye'nin kişi başına GSYİH da CIVETS grubunda birincidir ve askerî harcamaları dünyanın on altıncısı olup yine CIVETS grubunda birinci olarak yerini almıştır. 15 Ağustos'ta yayımlanan Newsweek dergisinde yer alan Dünyanın En İyi 100 Ülkesi listesinde Türkiye 52, Güney Afrika 82, Kolombiya 62, Endonezya 73, Vietnam 81 ve Mısır 74. sırada yer almıştır. Newsweek dergisinin ekonomi, siyaset, sağlık ve hayat kalitesi gibi kriterleri dikkate alarak yaptığı sıralamada Çin, 59. sıradadır. Sun Lizhou'ya göre, Türkiye'nin hizmet sektörü GSYİH'nin %61'i, sanayi sektörü %25,6'sı ve tarım sektörü ancak %9,3'ünü oluşturmaktadır. Bu rakamlara göre Türkiye, gelişmiş ülkelerin oranına yakındır. Türkiye'nin nüfusunun %99,8'i Müslüman'dır ve NATO'nun tek Müslüman üyesidir. Batı ile müslüman dünyası arasında köprü rolünü üstlenmiş olan Türkiye'nin uluslararası konumu, CIVETS grubunun diğer beş ülkesiyle kıyaslanamayacak avantaja sahiptir. Ancak

başyazar Sun Lizhou, Türkiye'nin önemli bir güç olmasında bazı engeller olduğuna dikkat çekmektedir. Türkiye yüz ölçümü olarak ancak dünyanın 37. sırasındadır, bu da Türkiye'nin bölgesel büyük güç olma hırsları ile uyuşmamaktadır. Türkiye'nin ekonomisi geleneksel tarım karışımı ile modern sanayi ve ticaretin karışımıdır; işgücünün %30'u tarım işleri ile meşguldür. Türkiye'nin en büyük sanayi sektörü tekstil ve konfeksiyondur ve uluslararası pazarlarda ciddi rekabet ile karşı karşıyadır. Diğer sektörleri, özellikle otomotiv ve elektronik sanayisi hızlı bir gelişme sergilemektedir ve ihracat payı tekstili geçmiş durumdadır. Ancak endüstri işgücünün 1/3'i hala tekstil sektöründedir. Genel olarak, endüstriyel yapısı itibarıyla Türkiye geridedir, özellikle yüksek teknoloji alanında kayda değer bir şey yoktur. 2008 yılının rakamına göre, Türkiye'de nüfusun %17,11'i hâlâ yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Son yirmi yıldan beri Türkiye'nin ekonomik büyümesi %6'nın üzerindedir, ancak 1994, 1999, 2001 ve 2009 yıllarında negatif büyümeler yaşanmıştır. 2009 yılı ekonomik büyüme oranı -%5,6, sanayi büyüme hızı % -11,8 ve ticaret açığı 25 milyar dolardır. Sun Lizhou'ya göre, Türkiye'nin bölgesel büyük güç olmasının önündeki eksikler sadece bunlardan ibaret değildir, aynı zamanda sınır anlaşmazlıkları ve etnik sorunlar da söz konusudur. Ege Bölgesinde, Türkiye ile Yunanistan arasında toprak, karasuları ve hava sahası alanında anlaşmazlıklar vardır. Türkiye'nin desteklediği Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hiçbir devlet tarafından tanınmamıştır. Türkiye ile Ermenistan arasındaki sınır hâlâ kapalıdır. Suriye ve Irak, Türkiye'nin, Fırat Nehri'nin yakarısında baraj inşa etmesinden memnun değildirler. CIA'nin 2008 yılındaki tahminlerine göre Türkiye'deki Kürt nüfusu % 18'dir, Türk ordusu ile PKK militanları arasındaki savaşlar yıllardır devam etmekte, bu da Türk ordusunun ABD'den sonra NATO'da ikinci sırada olmasını sağlamaktadır. CIA'nin 2005 yılındaki tahminine göre, Türkiye'nin askerî harcamaları GSYİH'nin % 5,3 payını oluşturmaktadır, bu oran NATO üye ülkeleri arasında en yükseklerden biri olarak gösterilmektedir. Çinlilerin gö-

zünde Türkiye de yükselmekte olan güçlerin arasındadır. Türkiye'nin nüfus yapısı ve küresel ekonomik krize direnebilen ekonomik gücü, Çinlilerin ilgisini çekmektedir. CIVETS grubunda yer alan Türkiye, ekonomik büyümesi ve istikrarı sağlamış borsası nedeniyle yatırıma uygun bir ülke olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin Dış Politika Stratejisi Değişiyor

Baş yazar Sun Lizhou'ya göre, Türkiye, 1950'li yıllarında NATO'ya üye olmuş, sonra önemli dış politika konuları da ABD ile uyumlu olarak devam etmiştir. Ancak son iki yıldan beri Türkiye, Ortadoğu meselelerinde giderek bağımsız politika izlemeye başlamıştır. Yani Türkiye, kendi konumunu yeniden düşünmektedir. Sun Lizhou, The Economist dergisindeki 10 Haziran 2010 tarihli bir yazıya dayanarak, Türkiye'nin İsrail ve İran üzerindeki tutumundan dolayı dış politikasının Batı ile ayrışma yoluna gittiğini belirtmektedir. Yani Türkiye aslında uluslararası sistemdeki yerini tekrar düşünmektedir. Sun Lizhou, Türkiye'nin dış politika ayarlamasını, Türkiye'nin milli konumunu yeniden düşünmesinin yansıması olarak değerlendirmiştir. Uzun yıldan beri kimlik sorunu Türk milletini sıkıntıya sokmaktadır. Bir yanda, Türkler kendilerinin Avrupa ile Asya'yı bağlayan coğrafi konumundan gurur duymaktadır, diğer yandan, milli tarih temelindeki sorunları, yani eski bir göçmen halkından kurulmuş ülkesi olarak Türk halkı, Ege medeniyeti ile Orta Asya bozkır medeniyeti arasında gidip gelmektedir; toplumsal düşünce bakımından ise İslâmî gelenekleri ile laiklik ve modernleşme arasında duraksama yaşanmaktadır. Son yıllarda İslâmî kökeni olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) nin iktidara gelmesiyle, bu tür duraksamalar yerini dinî geleneklerine bırakmaktadır. Yani Türkiye'nin dış politikasındaki değişiklikler, iktidara gelen AK Parti ile ilgilidir.

Türkiye, hızlı ekonomik büyümesi, Rusya ile Ortadoğu pazarlarına girmesi ve büyük yatırım çekmesi ile birlikte siyasî ve dış politikada yaşa-dığı değişiklikleri en çok Batılılar hissetmiştir. Bazıları, Türkiye'deki bu

değişiklikleri radikal dönüşüm olarak nitelermeye çalışmaktadır. Çinli uzmanlar da bu değişiklikleri gözlemlemektedir. Bazı gazeteciler, Türkiye-İsrail ilişkilerinin gerginleşmesini inceleyerek, Türkiye dış politikasının yön değiştirdiğini ileri sürmektedir. Çinli uzmanlara göre, Türkiye'nin yüksek sesle Ortadoğu işlerine karışması zaten bölgenin karmaşık durumunu daha da belirsiz hale getirmektedir. İran, Suriye ve Hamas gibi oyuncularla yakın ilişkileri ve İsrail'e karşı sergilenen düşmanca tutum, Türkiye-ABD ilişkilerini etkilemektedir. Türkiye eskiden ABD ile dosttu, şimdi ise bu ilişkiler düşmanlığa dönüşmektedir. Çin tarafı, Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasındaki ticaret miktarının nispeten azaldığını ve Doğu ülkeleriyle ticaret ilişkilerinin arttığı gözlemlenmiştir. Türkiye'nin son yıllarda Doğu'ya yönelik siyasî ve ekonomik ilişkilerini arttırması, Batı ülkelerinin endişelenmesine sebep olmaktadır. Aslında Çin de Türkiye'nin dış politikasının Batı'dan Doğu'ya dönüşünden endişelidir, ancak sebebi Batılılar gibi değildir. Çin, öteden beri Türkiye'nin Asya-Pasifik bölgesine ve Orta Asya'ya girmesini istememektedir, bu nedenle Türkiye'nin Şanghay İşbirliği Örgütü'ne üye olmasına da sıcak bakmamaktadır. Bunun nedeni de, Türkiye'nin Orta Asya ve Asya-Pasifik'e dönmesiyle birlikte Çin'in bölgesel jeopolitik çıkarlarını ve güvenliğini etkileme olasılığıdır; özellikle Doğu Türkistan meselesinin arkasında Türkiye'nin bulunduğu görüşünün hâkim olduğu Çin'de, Türkiye'nin Asya'ya dönüşü endişe verici olarak algılanmaktadır. Buna yönelik Çin, daima Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemiştir. Türkiye'nin, kendine özel jeostratejik konumundan dolayı, çevre bölgelerindeki siyasal, ekonomi ve güvenlik dengelerinin değişmesi ile ulusal çıkarları etkileneceği gibi, söz konusu alanlardaki değişiklikler de çevre ülkelerin ulusal çıkarlarına tesir edecektir.

Çin'in Türkiye Çıkartması

Türkiye-Çin diplomasi ilişkileri 40. yılına yaklaşmaktadır, ancak siyasî, ekonomi ve uluslararası ile bölgesel işbirliği ilişkileri beklendiği düzeye ulaşamamıştır. Özellikle 5

Temmuz Urumçi olayları, ikili ilişkileri dönemsel olarak olumsuz etkilemiştir. Türkiye'nin Uygurlar üzerindeki tutumu Çin'de şok etkisi yaratmıştı. Ancak 5 Temmuz Urumçi olayları sonrası her iki ülkenin diplomatik yetkilileri, gerginleşen ikili ilişkilerini düzeltmek için büyük gayret sarf etmişler ve ilişkiler normalleşmeye başlamıştır. Urumçi olayları sonrası Pekin Hükümeti Uygurlara yönelik ekonomik açılım projesini hazırlamış ve Mayıs 2010'da proje uygulama aşamasına girmiştir. Çin Hükümeti bu ekonomi açılımını Xingjiang'ın (Doğu Türkistan) 2020 yılına kadar kalkınma hamlesi ve uzun vadeli istikrarını sağlama olarak nitelemiştir. Çin Hükümeti'nin hedefi, iki aşamalı olarak 2015 yılına kadar Doğu Türkistan'ın kişi başına düşen GSYİH'sını ulusal ortalamasına ulaştırmaktır, kentsel ve kırsal sakinlerin geliri ve kişi başına kamu hizmetlerinin kapasitesini Çin'in batı bölgelerinin ortalama seviyesine çıkarmaktır. 2020 yılına kadar Çin, geliri ile paralel olarak orta refahlı toplumu inşa etmektedir. Şu anda Doğu Türkistan'ın kalkınması için Çin'in gelişmiş 19 eyaleti, sermaye ve teknik bakımından destek vermeye başlamıştır. Ancak bu hedefi tutturabilmesi için Doğu Türkistan'ın ekonomik büyümesi yüksek oranda olmalıdır. Doğu Türkistan ya da Uygur sorunu sadece iktisadi kalkınmaya bağlı değildir, beraberinde toplumsal ve siyasal reform da gerekmektedir. Pekin Hükümeti'nin Urumçi olayları ile beraberinde geliştirdiği Doğu Türkistan'a yönelik ekonomik açılımının amacı, bölge halkının merkezi hükümete olan tepkisini azaltmak ve yurtdışındaki Doğu Türkistan teşkilatlarının uluslararasıdaki etkisini kırmaktır. Böylece Çin, mevcut ulusal kalkınmayı korumak ve kalkınmanın zemini olan güvenlik ve istikrarını sağlamaya çalışmaktadır. Dışa yönelik ise Türkiye gibi Uygur meselesi ile ilgilenen ülkelerin tepkisini azaltmaktır. Bu bağlamda Çin'in Türkiye politikası da yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır. Urumçi olayları sonrası Çin'in diplomatik çabaları belli düzeyde sonuç vermiştir, Türkiye'nin de ikili ilişkileri düzeltme

gayretleri bu sonuca varılmasına katkıda bulunmuştur. Bunun yanı sıra Çin'i daha iyi anlayabilmesi için China Today dergisinin Türkçe versiyonu Eylül 2010'da Türkiye piyasasına sürülmüştür. Ayrıca Çin'i Tanıma: Türkiye (Experience China) faaliyetleri Ekim 2010'da Ankara, İstanbul ve Kayseri olmak üzere üç şehirde başlatılacaktır. Bu faaliyet siyaset forumu, ekonomi forumu, Çin azınlıklarının dans ve şarkıları, Çin film haftası, Çin TV haftası, Türk gazetecilerin Çin ziyaretleri, Çin gazetecilerinin Türkiye ziyaretleri, yazarların diyalogları, kitap bağışları ve Çin yemek festivalleri gibi on alanda gerçekleşecektir. Çin'in Türkiye'ye yönelik çıkartmalarının; Çin'in Türkiye'deki imajını düzeltmek, ikili ilişkileri güçlendirmek ve Türkiye'deki Doğu Türkistan etkisini azaltmak gibi amaçları olduğu açıktır. Yükselmekte olan Çin'in Türkiye'deki geleceğe yönelik yatırımlarının bunlarla kalmayacağı aşikârdır. Çin'in Avrasya politikası olan Yeni İpek Yolu Köprüsü Projesi'nin gerçekleşmesi, yani Avrasya bölgesinde siyasî, ekonomi ve güvenlik alanlarındaki çıkarlarını sağlayabilmesi için Doğu-Batı enerji boruhatları, demir yolları, kara yolları ve hatta hava yollarını bağlaması gerekmektedir. Bu amaca ulaşabilmede, Türkiye'nin işbirliği olmadan olmazdır; Çin-Türkiye arasındaki bölgelerde işbirliğini kurabilecek en iyi aday Türkiye'dir, yani Çin, Orta Asya ve Ortadoğu'daki çıkarlarının sağlanması konusunda Türkiye'ye ihtiyaç duymaktadır. Diğer bir önemli çıkar ise Doğu Türkistan'ın istikrarıdır, yani bölgenin kalkınması ve istikrarı için Türkiye'nin yapıcı desteğine ihtiyaç vardır. Çin'in en hassas ve yumuşak karnı olan ve yeraltı ile yerüstü zenginlikleri ile bilinen Doğu Türkistan bölgesinin istikrarı, Çin'in kalkınma ve güvenlik gibi ulusal çıkarlarını ilgilendirmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin Doğu Türkistan üzerinde etkisi olduğunu algılayan Çin Hükümeti, daha cesur kararlar alarak Doğu Türkistan'ın Türkiye ile olan ilişkilerini geliştirmek için ekonomi politikası uygulamaya başlamıştır.

5 Temmuz'un Ardından Doğu Türkistan

Seyit Tümtürk

Dünya Uygur Kurultayı Başkan Yardımcısı

5 Temmuz Olaylarının Sebep ve Sonuçları

26 Haziran 2009 tarihinde Çin'in Guangdong eyaletinin Shaoguan şehrindeki Hurui adlı oyuncak fabrikasında 5.000'den fazla Çinli işçinin 300 civarında Uygur işçiyi vahşice saldırması sonucu 60'ın üzerinde Uygur işçi ölmüş, 150'den fazla Uygur işçi de ağır yaralanmıştır. Böyle büyük ve millî çatışma karakterli bu kanlı olayın halkımızı öfkeliendirmemesi ise mümkün değildi. Uygur halkı kendi kardeşlerinin Çin şovenistleri tarafından haksız yere dövülerek öldürülmesine sessiz kalamazdı.¹ Bunun için Uygur gençleri ve üniversite öğrencileri Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'de 5 Temmuz 2009 günü bir gösteri düzenledi. Sükûnet içinde başlayan gösteride Guangdong'da yaşanan olaylar hakkında hükümetten bir açıklama yapması ve olayların gereği gibi soruşturulması talep edildi. Ancak müstemlekeci Çin yönetimi, Uygur halkının bu gayet insani ve haklı isteğine makul bir cevap vermek yerine göstericileri vahşice dağıtarak 5 Temmuz kanlı katliamına sebep oldu. Çin polisinin Uygurların gösterisine sert müdahalesi ikinci bir Tiananmen katliamına yol açtı. Çin yönetimi, gerçekleştirilen katliamdan sonra öldürülenler için Uygurların cenaze töreni düzenlemesine dahi izin vermedi.² Uluslararası haber ajansları da Urumçi'de yaşananların katliam olduğunu bildirdiler. Olaylardan ancak birkaç gün sonra bölgeye 22.000 asker sevk edildi ve kısa sürede binlerce kişi tutuklandı. Gece sokağa çıkma yasağı ilan edildi ve bölgenin internet erişimi ve telefon bağlantıları kesildi. Olayların hemen ardından Çin merkezî hükü-

meti açıklamalarında yaşananların bölücülerin meydana getirdiği planlı, organize olaylar olduğunu, devlet güvenliğine zarar verici vurup-kırma, talan etme, kundaklama ve öldürme olayları yaşandığını, olayların sorumlusunun da Dünya Uygur Kurultayı ve Rabia Kadir olduğunu iddia etti.³

Aynı günlerde Çin, önemli bir konuğu, Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ü ağırliyordu. Guangdong'daki olaylardan iki gün sonra Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'ye giden Gül, Çin ve Uygur yetkilileri tarafından gayet sıcak karşılandı. Çatışma haberleri birkaç gün sonra 3.000 kilometre ötedeki Urumçi'ye ulaştı. Fakat komünist Çin müstemlekeci yönetimi Urumçi'de çatışmalar başladığında hiçbir müdahalede bulunmadı ve 5 Temmuz'da yaşanan olaylara sebep oldu. Tek parti diktatörlüğündeki komünist Çin yönetimi Doğu Türkistan'da müstemlekecilik politikası yürüterek 60 yıldan bu yana sürekli olarak Uygur halkını bütün haklarından mahrum bıraktı. "Sincan Uygur Otonom Bölgesi" adı altında Uygurlara sözde özgürlük sağladığı izlenimini vermeye çalıştı. Ama aksine Doğu Türkistan'daki zenginlik kaynakları hızla talan edildi. Çevre kirliliği ağır seviyelere ulaştı. "Sincan'a yardım edecek" denilerek milyonlarca Çinli göçmen Doğu Türkistan'a getirilerek yerleştirildi. Doğu Türkistan'daki nüfus verilerine bakıldığında görülecektir ki, Doğu Türkistan'da Uygur halkının nüfusu 1949 yılındaki %80 oranlarından çok aşağılara düşerek %43'lere geriledi. Çinlilerin nüfusu ise %4'lerden %47'lere ulaştı. Uygur gençleri arasındaki işsizlik de millî aşağılama ve dışlama politikasının etkisiyle bir hayli ağırlaştı ve bütün Doğu Türkistan genelindeki gençlerin işsizlik oranı %70'i geçti. Hâlihazırda üniversite mezunu Uygurların işe yerleşme oranları %10'a bile ulaşamamakta. Buna karşın Çinli öğrencilerin işe yerleşme oranları %90 civarında. Hükümetin memur alımı sınavlarında Uygurlara ayrılan kontenjan sayısı azaltılmış, Çinliler için ayrılan kontenjan ise artırılmış durumda. İşçi alımlarında da millî aşağılama ve dışlama had safhaya ulaşmıştır.

2003 yılından başlayarak "iş gücü fazlası" Uygur gençleri -ki bunların çoğunluğunu bekâr Uygur kızları teşkil etmektedir- işe yerleştirme gereksesiyle Çin'in iç eyaletlerine sürgün edilmekte, buralarda ucuz işçi olarak çalıştırılmakta ve ağır derecede istismar edilmektedir. Günde ortalama 15 saat çalışmalarına karşın aldıkları maaş ayda 500 yuan (yaklaşık 110 TL) bile değildir. Fakat aynı koşullardaki bir Çinli işçinin aynı fabrikada aldığı maaş 3.000 yuanın (yaklaşık 670 TL) üzerinde olmaktadır. Çin'in iç bölgelerine götürülen Uygurlar, günlük yaşamları ve örf-adet yönünden gittikleri bölgelerdeki halklardan farklı oldukları için aşağılanmakta ve hakaretlere maruz kalmaktadır. Bu durum hepimizi endişelendirmektedir. Böyle bir arka planda Uygur işçilerin uğradığı saldırılar ve sonrasında yaşanan katliam bölgedeki koşulları kat kat ağırlaştırmış ve millî gruplar arasındaki ilişkiler hassaslaşmış; Uygur halkı patlamaya hazır bir bomba hâline gelmiştir. Son olaylar Çin müstemlekeci yönetiminin Uygur halkına yönelik olarak uyguladığı millî aşağılama ve zulüm politikasının gerçek yüzünü ortaya çıkarmıştır. Fakat komünist Çin yönetimi bu meseleyi çok basite almış ve uygulamakta olduğu politikasına sıkı sıkı sarılarak Uygur halkına "Sen ne yapabilirsin? Sen ne yaparsan yap benim avucumdasın!" anlamına gelen bir yaklaşımla muamele etmiştir. Böyle bir ortamda Doğu Türkistan'daki siyasi durumun hassaslaşması kaçınılmazdır. Guangdong olaylarının asıl sebebinin halktan saklanması, ölen Uygurların sayısının sadece 2 olarak ilan edilmesi, yaralananların gerçek sayısının verilmemesi ve bu olayın sorumluları hakkında hiçbir cezai müeyyide uygulanmaması insanların yüreklerindeki öfkenin büyümesine ve en sonunda da 5 Temmuz Urumçi olaylarının patlak vermesine sebep oldu. Çin müstemlekeçileri Urumçi'de 5 Temmuz katliamına sebep olan Guangdong-Shaoguan'daki büyük soykırımın mahiyetini halktan gizleyerek Uygur halkını aldatmak istedi. Fakat güçlü deliller komünist Çin yönetiminin millî aşağılama ve soykırım uygulama suçlarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır; Çin yönetimi bu insanlık suçlarının sorumluluğunu üzerinde taşımaktadır.⁴

Dünyanın 5 Temmuz Olaylarına Yaklaşımı

5 Temmuz 2009 günü Urumçi'de meydana gelen olaylar dünya gündeminin önemli başlıkları arasında yer almıştır. Özellikle İslam dünyasında geniş yankı uyandıran bu olaylara karşı Türkiye'nin yaklaşımı dikkate değer olmuştur. Olaylar sonrasında Başbakan Erdoğan yaşananları "âdeta soykırım" olarak nitelendirmiştir. Urumçi olayları ile ilgili olarak Türkiye Çin'e çok sert tepki göstermiştir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Doğu Türkistan'da yaşananların vahşet boyutuna ulaştığını ve olayların bir an evvel sonlandırılması ve sorumlularının adalet karşısında hesap vermesi gerektiğini ifade etmiştir. Erdoğan ayrıca, Urumçi'de yaşananları Türkiye'nin geçici üyesi olduğu Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'ne taşıyacaklarını da duyurmuştur. Çin'deki Uygur katliamına Türkiye halkı da tepki göstermiştir. Cuma namazı çıkışı Kocatepe Camii ve Fatih Camii⁵ başta olmak üzere yurt genelindeki camilerde, Urumçi'de katledilen Uygurlar için gıyabi cenaze namazı kılınmıştır.⁶ Bazı sivil toplum kuruluşları Uygur katliamını kınamak ve protesto etmek için Taksim Meydanı'nda yürüyüş düzenlemiştir.⁷ Saadet Partisi Çin'in Uygur Türklerine karşı yaptığı katliama büyük tepki göstererek 12 Temmuz 2009 tarihinde İstanbul'da bir miting düzenlemiştir.⁸ Çağlayan Meydanı'nda düzenlenen mitinge tam 250 sivil toplum kuruluşu, işçi sendikaları ve hayır derneklerinin yanı sıra binlerce kişi katılmıştır.⁹ Mitingde, Doğu Türkistan'da yaşanan olaylardan dolayı Çin Halk Cumhuriyeti protesto edilmiştir.¹⁰ Mitingde konuşan Saadet Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Numan Kurtulmuş, katliamın durdurulması için Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve TBMM'ye çağrıda bulunmuştur.¹¹ Çin, Uygur Müslümanlarının vahşice katledilmesine tepki göstermek ve onların yalnız olmadığını kanıtlamak amacıyla miting organize eden Saadet Partisi'ne tepki gösterip, SP için "kaynağı belirsiz parti" demiştir.¹² Saadet Partisi Dış İlişkiler Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Oya Akgönenç, Çinli bürokratların Çağlayan mitingi ile ilgili karalamalarına şu sözleriyle yanıt vermiştir: "Resmî katılım talebi ile ge-

len her türlü siyasi eğilim ve düşünceyi temsil eden tam 250 sivil toplum kuruluşu, işçi sendikaları, hayır dernekleri ile büyük bir katılım sağlanmıştır. Çağlayan Miting'i Türk toplumunun duyduğu öfke, üzüntü ve zalim davranış karşısında gösterdiği tepki ve zulme 'Durl' çağrısıdır.¹³ Urumçi katliamına en sert tepki gösteren en etkin sivil toplum kuruluşlarından biri de İHH İnsani Yardım Vakfı'dır. İHH İnsani Yardım Vakfı, Çin'in Doğu Türkistan'daki Uygur Türklerine yaptığı zulmün acilen durdurulması için BM'ye, İslam Konferansı Teşkilatı'na ve Türk hükümetine çağrıda bulunmuştur. İHH İnsani Yardım Vakfı Genel Başkanı Bülent Yıldırım ve STK temsilcileri, Urumçi katliamıyla ilgili bir basın açıklaması yapmıştır. Yıldırım, zulmün acilen durdurulması için Türkiye'nin İslam Konferansı Teşkilatı'nı toplanmaya ikna etmesi gerektiğini vurgulamış, özellikle İslam ülkelerinin talep gösterdiği Çin mallarına boykot uygulanması gerektiğini kaydetmiş ve "Dünyaya, Arap dünyasına, Türk dünyasına, STK'lara, uluslararası örgütlere ve devletlere sesleniyorum! Gazze'de gösterdiğiniz duyarlılığı Doğu Türkistan'da da göstermek mecburiyetindediniz. Şu son yüzyılda Irak'ta, Afganistan'da, Çeçenistan'da, Filistin'de, Keşmir'de ve Bosna'da öldürülenleri toplayın, 10'la çarpın; Doğu Türkistan'da daha çok insan öldürülmüştür." sözleriyle BM'nin, İslam Konferansı Teşkilatı'nın ve Arap Birliği'nin harekete geçmesi gerektiğinin, yoksa zulmün artarak devam edeceğinin altını çizmiştir.¹⁴ Urumçi katliamına Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı da sert tepki göstermiştir. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu: "O acıyı, ızdırabı, hep birlikte ama hiçbir şey yapamadan yaşıyoruz. Hiçbir şey yapamamak herhâlde acıların en büyüğüdür. Gerçekten bir an önce, hep diyoruz ya, insanlığın merhamet eğitimine ihtiyacı var. İnsanlığın birbirine insan olarak davranmasına ihtiyaç var. Stratejik hesaplar, gelecek kaygıları, uranyum kaygısı, şu kaygısı, bu kaygısı ile insanların hayatının, milletlerin hayatının hiçe sayılması, âdeta soykırıma tabi tutulması elbette kabul edilemez bir şey. Doğu Türkistan mekân olarak uzak, ama milletimizin gönlüne uzak değil. Doğu Türkistan'da yaşanan olaylar, bizim milletimizin yakinen takip ettiği, yüreğinde acısını hissettiği,

dua ettiği ama bir şey yapamadığı için de âdeta kahrolduğu olaylardır. İnşallah aklıselim, sağduyu galip gelir ve kutupta balinaların hayatı için seferber olan insanlık, böyle binlerce insanın hayatını da önemseme duyarlılığına ulaşır." diyerek tepkisini dile getirmiştir.¹⁵ BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Navi Pillay, olaylarda can kaybı olmasından endişe duyduğunu söylemiştir.¹⁶ Avrupa Birliği Dönem Başkanı ise yaptığı açıklamada, Urumçi'de yaşanan olaylardan "derin endişe" hissettiklerini, can kaybını "esefle karşıladıklarını" belirtmiş ve sorunun barışçıl yolla çözülmesi çağrısında bulunmuştur. İslam Konferansı Teşkilatı, ölçsüz güç kullanılmasından derin endişe duyduğunu bildiren açıklamasında; Çin'den, ülkedeki Müslüman azınlığın sorunlarına, bu sorunların temelinde yatan nedenlerle mücadele edecek daha geniş bir bakış açısıyla yaklaşmasını istemiştir. İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu ise, Uygurların bir korku ikliminde yaşamaya zorlanmalarından derin üzüntü duyduklarını, Uygur halkının sorunlarının salt güvenlik önlemleriyle çözülemeyeceğini belirtmiş, olayları teşkilat olarak yakından takip etmeye devam edeceklerinin altını çizmiştir.¹⁷ ABD Beyaz Saray Sözcüsü Robert Gibbs, yaptığı açıklamada, Doğu Türkistan'da yaşanan can kayıpları konusunda hükümetlerinin duyduğu üzüntüyü ve derin kaygıyı dile getirmiştir.¹⁸ ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton da ABD'nin olaylardan derin endişe duyduğunu belirtmiştir.¹⁹ Fransa Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Eric Chevallier olaylarla ilgili ola-rak endişesini belirtmiş ve "yaşananlara muhtemelen bir Avrupa tepkisinin olacağını" söylemiştir.²⁰ İsviçre Dışişleri Bakanlığı her iki tarafı da sükûnete davet ederek yaşananlardan endişe duyduklarını belirtmiş, olaylarda hayatını kaybedenlerin ailelerine başsağlığı dilemiş ve Çin'in basın ve ifade özgürlüğüne saygı göstermesini istemiştir.²¹ Japonya Dışişleri Bakan Yardımcısı Mitoji Yabunaka, olaylarla ilgili olarak, "Japon hükümeti meseleyle yakından ilgileniyor ve yaşananlardan endişe duyuyor." demiştir.²² Çinli ve Kazak yetkililer, Doğu Türkistan'ı ziyaret etmek isteyen Kazakistan vatandaşlarının vizelerini

askıya alma kararı almışlardır.²³ Ayrıca Kazakistan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü 1.000'den fazla Kazakistan vatandaşının bölgeyi terk ettiğini söylemiştir.²⁴ Rusya Dışişleri Bakanlığı, Doğu Türkistan'daki olayların Çin'in içişleriyle alakalı bir durum olduğunu savunmuştur.²⁵ Sri Lanka, olaylardan endişe duyduğunu belirtirken, yaşananları Çin'in iç meselesi olarak gördüğünü ve Çin'in tekrar sükûneti sağlayacağına inandıklarını belirtmiştir.²⁶ Ayrıca, Uluslararası Af Örgütü Asya Pasifik Yardımcı Direktörlüğü görevini sürdüren Roseann Rife, Çinli yetkililerden, ölen ve gözaltına alınanlar için hesap vermelerini, barışçıl bir şekilde görüşlerini dile getirdikleri veya dernek kurma ve toplama özgürlüklerini kullandıkları için gözaltına alınanların derhâl saliverilmelerini, ölüm cezasına başvurmadan, uluslararası standartlara uygun adil mahkemelerin görevlendirileceği adil ve tam bir soruşturma başlatılmasını talep etmiştir.²⁷ İnsan Hakları İzleme Örgütü, olaylar hakkında bağımsız bir soruşturma başlatılması, Çin'e de bu soruşturmaya izin vermesi için çağrıda bulunmuştur. Örgüt ayrıca Çin'in uluslararası kurallara saygı göstermesini ve göstericilere orantısız güç kullanmamasını istemiştir.²⁸

5 Temmuz olayları nasıl okunmalı?

Doğu Türkistan, batıda Hazar Denizi'nden doğuda Moğolistan sınırlarına, kuzeyde Ural Dağları'ndan güneyde bugünkü Afganistan içinde kalan Hindukuş Dağları'na kadar uzanan Türkistan'ın doğu kısmını oluşturmaktadır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren bağımsızlık mücadelesi veren Doğu Türkistan, 1949'da Çin'de Komünist Parti'nin yönetime geçmesinden sonra, Mao yönetimi tarafından Sincan Uygur Özerk Bölgesi olarak tanımlandı. Şu uygulamaya bakın ki, Doğu Türkistan, Çince "kazanılmış topraklar" anlamına gelen "Sincan" adıyla isimlendiriliyorlar. Maalesef Türkiye'de bazı yöneticiler ve basın kuruluşları da aynı ismi benimsemiş durumda. Hâlbuki Uygur Türkleri ülkelerinin adını Doğu Türkistan olarak ortaya koydular; Sincan olarak anılmaktan rahatsızlık duyuyorlar. Çin anayasası 56 etnik grubun yaşadığı topraklarındaki beş özerk bölgeye kendi dilini

ve yazısını kullanma ve geliştirme; kendi bölgesindeki doğal kaynakları yönetme ve koruma; her vatandaşına dine inanma ya da inanmama; kırsal kesimde yaşayan kadınlara üç çocuk sahibi olma haklarını tanıyor. Ancak ne var ki Doğu Türkistan'da bu haklar ihlâl ediliyor.

Önce ideolojinin gereği olarak dinî alanda kendini gösteren baskı, medreselerin kapatılması, din adamlarının devrim düşmanı olmakla suçlanıp tutuklanması ve yok edilmesiyle somutlaştı. Bunu camilere Mao resimlerinin ve Çin bayraklarının asılması izledi. Ardından Çin'in diğer bölgelerinden Doğu Türkistan'a göç başladı. 1949'da %3 civarında olan Çinli nüfus, 2000'lerde %50'ye yaklaştı. Bugün 30 milyon olarak tahmin edilen Doğu Türkistan nüfusunun %54'ü Uygur ve Kazak Türklerinden, geri kalanı da Çinlilerden oluşuyor. Merkezî Çin yönetimi her ne kadar Doğu Türkistan bölgesine Uygur bir vali atamaya özen gösterse de bu sorunların çözümü için yeterli olmuyor. Son dönemlerde bölgede gerilim iyice arttı. Yönetim, Urumçi ve Doğu Türkistan'ın en batısında yer alan Kaşgar'daki tarihî eserleri ortadan kaldırmaya girişti. Urumçi'de tarihî saray, çeşme ve medreselerin bulunduğu eski mahalle imha edilerek yerine modern binalar inşa edilmeye başlandı. Kaşgar'da Türk dünyasının en büyük bilgincilerinden Kaşgarlı Mahmut'un eğitim gördüğü Hanlık Medresesi yıkıldı. Ayrıca son dönemlerde Uygur kızları gruplar hâlinde Çin'in doğu ucuna götürülüyor. Çin hükümeti 2006 yılından bu yana Uygur kızlarını zorunlu olarak Çin'in iç bölgelerindeki fabrikalara çalışma amacı ile götürüyor. Hükümetin yaptığı resmî açıklamaya göre, gelişmemiş ve iş alanlarının kısıtlı olduğu Doğu Türkistan bölgesinde yaşayan genç kızlara Çin'in güney kesimlerinde iş imkânı sağlanıyor. Doğu Türkistanlı kadınların iki çocuk doğurma hakları var. Doğu Türkistan'ın güney kesimlerinde yaşayan ve iki kızı olan hemen her aile, kızlarından birisini fabrikalarda çalıştırılmak üzere Çin devletine vermek zorunda. Bu kızların yaşları 16-25 arasında değişmekte. Ayrıca seçilen kızların hiç evlenmemiş olması ve çocuklarının olmaması gerekiyor. Çin içlerine götürülen bu kızların bir kısmı uzun süre aileleri ile hiçbir irtibat kurmadan karın tokluğuna

çalışıyor. Bir kısmının ise akıbeti belli değil. Bu kızlar evlenmek için kadın bulamayan Çinlilere ve kadın ticareti yapan kişilere satılıyor. Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'de yayınlanan "İktisat" gazetesinin verdiği bilgilere göre, 2009 yılına kadar bölgeden götürülen kızların toplam sayısı 200.000'i geçmiş durumda.²⁹ Dünyayı sarsan ekonomik kriz ile birlikte Çin'in güney bölgelerindeki binlerce fabrika kapanmış ve milyonlarca genç kadın memleketlerine geri gönderilmiştir. Tüm bu gelişmelere rağmen sadece Doğu Türkistan'ın Peyzavat nahiyesinden fabrikalara çalışmaya götürülen 6.052 kızın hiçbirisi geri dönmemiştir. Aslında sorunların temelinde yer altı zenginlikleri açısından "21. yüzyılın Kuveyt'i" olarak anılan Doğu Türkistan bölgesinin Çin'in en önemli hammadde kaynaklarından biri olması yatıyor. Ülkede çıkarılan 148 çeşit madenin 118'i Doğu Türkistan topraklarında; yani Çin'in maden ocaklarının %85'i burada. 1980'lerden bu yana sanayileşme süreciyle birlikte enerji ihtiyacı artan Çin, Uluslararası Enerji Ajansı'nın 2008 verilerine göre enerji tüketiminde ikinci sırada yer almakta. "Dünyanın atölyesi"nin motorunu çalıştıracak güç ise Doğu Türkistan'dan geliyor. Yüz ölçümü Çin'in altıda biri (Türkiye'nin yaklaşık iki katı) olan Doğu Türkistan, Çin'in en büyük doğal gaz üretim bölgesi. Önemli miktarda ham petrol yatağına sahip ve toplam kömür rezervlerinin de yarısına yakınına barındırıyor. Kaynaklarını çeşitlendirmek ve nükleer enerjiden faydalanmak isteyen Çin için geçen yıl Doğu Türkistan'ın önemi biraz daha arttı. Zira Çinli jeologlar 17 yıllık bir çalışmanın ardından Doğu Türkistan'ın İli Havzası'nda 10 bin tonluk bir uranyum kaynağı keşfettiler. Yani Çin'in zengin enerji kaynaklarına sahip Orta Asya ve Batı'ya açılan kapısı konumundaki bölge, ülke için kritik önemde. Çinliler uzun yıllardan beri Doğu Türkistanlılara karşı psikolojik baskı uygulayarak Uygurları asimile etmek istiyorlar. Uygur Türklerinin bulunduğu yerlere Çinli nüfus yerleştiriyor ve onları kendilerine benzetmeye çalışıyorlar. Dil konusunda da sınırlamalar mevcut. Doğu Türkistan'da halkın %50'si Uygur Türkçesi ile konuşmasına rağmen bölgede Türkçe isim kullanmak yasak. Üniversitede eğitim dili Çince. Din ve ibadet özgürlüğü de kısıtlamalara tabi; örneğin hac-

ca giden bir memurun işine son verilebiliyor. Doğu Türkistan'da Kur'an okumak suç, oruç tutmak yasak. Haberleşme ağları kesik. Burada yaşayan herkes, her an ölümle burun buruna. Çinliler Doğu Türkistanlılara kin ve nefretle bakıyorlar, onlara göre Doğu Türkistanlı olmak suç. Polis, keyfi uygulamalarıyla halkı taciz ediyor, istediği yerde arayıp sorguya çekebiliyor. Bir dükkâna giren Doğu Türkistanlıya hırsız bakar gibi bakılıyor. Onları devlet için en büyük tehlike olarak görüyorlar. Doğu Türkistanlılar bölücü, radikal, İslamcı, terörist, hırsız gibi sıfatlarla anılıyor. Hiçbirinin güvencesi yok. 35 milyon insan yarınından emin olamadığı bir atmosferde yaşıyor. Tutuklanan veya öldürülen kişilerin geride kalan aile fertlerinin durumu içler acısı. Kısaca, orada tam anlamıyla bir insanlık dramı yaşanıyor.³⁰ Çin'in bölgeyi Çinileştirme politikası kuşkusuz bölgede yaşayan iki toplum arasında da husumet yaratıyor.³¹

Çin'in 5 Temmuz Olaylarına Tepkisi ve Karartmalar

Gerek 26 Haziran'da binlerce Çinlinin Shaoguan'da bir oyuncak fabrikasını basması ve zorla çalıştırmak için Çin'e götürülen Doğu Türkistanlı gençleri yataklarında katletmeleri ile başlayan ve 5 Temmuz Pazar günü Urumçi'de bu olayı protesto etmek amacı ile gösteri yapan Doğu Türkistanlılara güvenlik güçlerinin ateş açması ve pek çok kişiyi öldürmesi ile zirveye ulaşan olaylar sonrasında Doğu Türkistan'da Çin kaynaklarının olayları çarpıtma çabası ve olayları körükleyen açıklamaları devam ediyor.³² Çin resmî haber ajansları olaylarla ilgili tüm yayınlarında Çinlilerin görüntülerini kullanmış, olayların gerçek yüzü ile ilgili hiçbir görüntülü kaynağa yer vermemiştir. Sadece yakılmış araba ve iş yeri görüntülerine yer verilmiş, yaralı iki Çinli kızın görüntüleri ile hedef saptırmaya çalışılmıştır. Urumçi'deki kaynaklarımızdan aldığımız haberlere göre 2.000 civarında olan ölü sayısı uzun süre 146 olarak açıklanmıştır. Ancak ulaşan görüntüler yaşanan vahşetin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Çinli kaynakların verdiği 184 ölü ve 1.680 yaralı rakamları gerçekte çok daha yüksektir. Bu konuda Çin, diasporadaki Uygurları, rakamları abartmakla suç-

lamaktadır. Oysa verilen rakamlar bizzat olayları yaşayan kişilerden alınan rakamlardır. (*) Çin hükümeti güvenliklerinin sağlanamayacağı bahanesi ile başta tarihî Kaşgar şehri olmak üzere pek çok şehirden yabancı gazetecilerin ve yabancı uyrukluların ayrılmasını istemiştir. 5 Temmuz olaylarının ilk uğradığı şehir olan, gösterilerin düzenlendiği ve çatışmaların yaşandığı Kaşgar'da gerilimin tırmanacağından endişe eden Çin'in, yabancılardan şehri terk etmesini istemesi, şehirde yeni bir katliamın yaşanacağı endişesine sebep olmaktadır. (*) Çin'in Doğu Türkistan'a atadığı Genel Vali Wang Lequan'ın, olaylardan sorumlu olanların idam edileceği açıklamasını 12 Temmuz 2009 günü tekrarlaması ve idamlar için gerekli düzenlemelerin yapıldığını söylemesi üzerine 13 Temmuz Pazartesi günü Urumçi'de tekrar olaylar çıkmıştır. Çin kaynaklarının verdiği haberlerin aksine 6.000'in üzerinde olan tutuklu yakınları, kararı protesto etmiştir. Çıkan olaylarda iki Doğu Türkistanlı daha polis tarafından öldürülmüştür. Çin'in daha önceki uygulamalarını çok iyi bilen Doğu Türkistanlılar, idam furyası ile katliamın devam edeceğinden endişe etmektedirler. Nitekim 11 Eylül saldırılarından sonra Çin, bütün Doğu Türkistanlıları terörist ilan etmiş, yüzlerce Doğu Türkistanlı genci terör örgütü üyesi olmak suçundan idam etmiştir. Çin, her Doğu Türkistanlıyı Urumçi olaylarının sorumlusu olarak görmekte ve sorgusuz sualsiz idam etmektedir. Bunun için en iyi örnek, Dünya Uygur Kongresi'ni,³³ Dünya Uygur Kongresi Başkanı Rabia Kadir'i³⁴ ve Doğu Türkistan Müslümanlarını³⁵ olayların sorumlusu olarak göstermesi ve 27 Uygur Türk'üne idam cezası vermesidir.³⁶ Olayların yatıştırılması için bölgeye sevk edilen on binlerce asker, Doğu Türkistanlıların evlerini basmış ve geniş çaplı aramalar yapmıştır. Bütün fotoğraf makineleri ve kameralara el konulmuştur. Bilgisayarında, cep telefonunda, fotoğraf makinesi veya kamerasında olaylarla ilgili görüntü olanlar tutuklanmıştır.³⁷

(*)Doğu Türkistan'daki katliamın sorumlusu, Komünist Parti yetkilisi Genel Vali Wang Lequan, polise "Kafasını kaldıran Uygur Türk'ünü vurun" emri vermiştir. Olayların çıktığı gün asker de Türkleri sokakta kurşuna dizmiştir.³⁸ Wang

Lequan yaptığı bir açıklamada, "hiçbir Çinlinin geri dönmemesini, korkmamasını, yanlarında Çin güvenlik güçlerinin olduğunu" söylemiştir. Bu, provokatif bir söylemdir. Nitekim bağımsız haber ajanslarının verdiği görüntülerde, Çinli askerlerin Uygurlar üzerinde baskı kurduğu, Uygurları abluka altına aldığı açıkça görülmektedir. Buna rağmen sokaklarda ellerinde balta ve sopalarla gezen Çinli paramilitörlere hiç müdahale edilmemesi genel valinin söylemlerini doğrulamaktadır. (*) Wang Lequan'ın olaylar sırasında yaptığı "Başlarını kaldırdıklarında hemen vurmaliyiz. Saldırımlarını beklemeden hemen vurmaliyiz. Bu kış ve önümüzdeki baharda bütün bölgede bağımsızlık hareketlerine karşı yeniden ıslah faaliyetini başlatacağız." açıklaması, gelecek için dehşet vericidir.³⁹ ıslah faaliyetlerinin önceki dönemlerdeki acı sonuçlarını çok iyi hatırlamaktayız. ıslah ifadesiyle Doğu Türkistan halkı üzerinde yeni bir baskı dalgası oluşturulacağı anlaşılmaktadır. (*) Türkiye kamuoyunu yanıltmak amacı ile Çin'in İstanbul Başkonsolosluğu propaganda kayıtları dağıtmaya başlamıştır. Olaylarla ilgili görüntülerin montajlanarak yer aldığı kayıtlarda Çin, gerçekleri saptırmıştır. Yaşananların tek sorumlusu olan Çin'in tek taraflı olarak hazırladığı, tamamen siyasi amaçlı bu kayıtlar hiç kimse tarafından kabul edilmez, edilemez.⁴⁰ Çinli yetkililer, 5 Temmuz olaylarının hemen ertesinde sürgündeki Uygur lider Rabia Kadir'in Urumçi'de inşa ettirdiği üç binanın yıkılmasına karar vermiştir. Çinli yetkililer, çatlaqlarla dolu olduğu gerekçesiyle binaların sağlam olmadığını iddia etmiştir.⁴¹ Ancak bu kararın olaylardan hemen sonra alınması dikkat çekicidir. (*) Çin işgali altındaki Doğu Türkistan'da Çin yönetimi Müslüman Uygur Türklerinin tarih ve kültürleri ile bağlarını koparmak amacıyla tarihî İpek Yolu'nun önemli kavşak noktası Kaşgar şehrinin eski şehir kısmını dozerlerle yıkıp yerle bir etmeye başladı. Tarihî Kaşgar şehrinin %85'inin yıkılmasının planlandığı bildirildi. Kaşgar şehri İpek Yolu'nun kuzey ve güney kısımlarının birleştiği vahada, Taklamakan Çölü'nün batı ucunda bulunuyor. Delhi ve Semerkant'tan yola çıkan tüccarlar, dünyanın en zorlu dağ yolunu geçtikten sonra Kaşgar'da yüklerini boşaltıp şehrin sokaklarında safran ve

diğer ticari eşyalarını satıyorlardı. Çinli tüccarlar da aynı şekilde ipek ve porselen yüklerini buraya getiriyorlardı. Şimdi bu tüccarların yerini turistler aldı. Eşeklerin çektiği arabalarla vadileri ve toprak evleri geziyorlar. Kaşgar şehri daha önce de Cengiz Han tarafından yakılıp yıkılmıştı. Yıllar sonra Kaşgar şehri tekrar talan ediliyor fakat bu sefer Çinliler tarafından.⁴² The New York Times gazetesinin haberine göre, Kaşgar'ın tarihî bölümünde yapılan yıkım sebebiyle şu ana kadar 900 Müslüman aile Kaşgar'ın eski şehrinden göç etti. Mimar ve tarihçi George Michell 2008'de yazdığı "Kaşgar: Eski İpek Yolu'ndaki Vaha" adlı kitabında, Kaşgar için "Orta Asya'da bulunabilecek geleneksel İslam şehirlerinin en iyi korunmuş örneği" demişti. Şimdi işgalci Çin yönetiminin eliyle Orta Asya'da en iyi şekilde muhafaza edilmiş bu geleneksel İslam şehri, bütün izleri ile tarih sahnesinden silinmeye çalışılıyor.⁴³ Çin, Doğu Türkistan'ın en önemli şehirlerinden Kaşgar'ı yıkmaya nedeni olarak her dikta rejiminin bulduğu bildik gerekçeyi tekrarladi, "Halkın güvenliği için yıkıyoruz!" Doğu Türkistan'daki Uygur Türklerinin tarih, kültür ve sanatla yoğrulmuş abide şehri Kaşgar'daki eski şehir bölümünü "kentsel dönüşüm" adına yavaş yavaş yok eden Çin hükümeti, Türkiye'de ve dünyada son dönemde artan tepkiler üzerine bir "bilgilendirme filmi" hazırladı. Şimdiye kadar aralarında İslam dünyasının en büyük medreselerinden biri olan Hanlık Medresesi'nin de olduğu çok sayıda tarihî eser yıkılarak yerlerine dev gökdelenler inşa edildi. Çin hükümetinin hazırladığı ve tam anlamıyla propaganda kokan filmde ise, neredeyse tamamı Çinli olan proje mühendisleri, eski şehirdeki harabe hâlde olan toprak evlerin yıkılması gerektiğini anlatıyor. Çin'in İstanbul Başkonsolosluğu tarafından hazırlanan "Eski Kaşgar Kentinin Yenilenmesi ve Korunması" isimli filmde, bu binaların neden böylesine bakımsız kaldığı, evlerini inşa etmek isteyen Uygurların karşılaştıkları engeller ya da Uygur halkının maruz kaldığı eğitim ve iş ayrımcılığının bu geri kalmışlık üzerindeki etkilerinden hiç bahsedilmiyor.⁴⁴

5 Temmuz Sonrasında Bölgedeki Gelişmeler ve Güncel Durum

Çin hükümetinin ayrılıkçı politikaları ve Uygur Türklerine uyguladığı baskılar nedeniy-

le bölgede çeşitli isyanlar ve karmaşalar yaşanmaktadır. 2009 yılı içinde gerçekleşen 5 Temmuz olayları da bu durumun bir yansımasıdır. Olay nedeni Çin resmî kayıtlarına, haziran ayında fabrikada çıkan bir çatışmada iki Uygur Türkü'nün öldürülmesi olarak geçmiştir. Fakat yaşananların arka planındaki nedenler hem Türk kamuoyu hem de Amerikan kamuoyu tarafından tartışılmaktadır.⁴⁵ Uygur Türkleri Çin hükümetinin fabrikada yaşanan katliamı tarafsız ve adil şekilde ele alması için bir süre beklemişlerdir. Ancak Çin, ırkdaşlarından yana bir tavır sergileyerek olayın üzerini kapatmaya çalışmıştır. Bunun üzerine Kaşgar'dan gelen 2.000 civarında Uygur Türk'ünün katılması ile 5-10 bin kişilik bir Uygur topluluğu Urumçi'de yaşanan fabrika katliamı ve tecavüzün hesabını sormak ve adalet istemek üzere bir gösteri düzenlemiştir. Göstericiler herhangi bir taşkınlığa sebebiyet vermeden Çin hükümetinden olayın araştırılmasını ve suçluların cezalandırılmasını talep etmişlerdir. Ancak Çin polisi ve askeri bu sivil eyleme şiddetle karşılık vermiş ve ilk anda Uygurları korkutmak ve dağıtmak için göstericilerin en önünde oturma eylemi yapan ikisi kız üç kişiyi herkesin gözleri önünde başlarından vurarak öldürmüştür. Oluşan panikte kalabalığın üstüne silahlarla yürüyen Çin polisi onlarca Uygur Türk'ünü öldürerek ve yaralayarak kalabalığı dağıtmıştır. Haziran ayında yaşananların üzerine bu sert tavır âdeta tuz biber ekmiş ve Urumçi'nin değişik semtlerinde toplanan Uygur Türkleri şehir merkezine doğru yürüyüşe geçmişlerdir. Bu sırada da yol boyunca karşılaştıkları Çinlilerle kavgalara tutuşmuşlar, araçları devirip ateşe vermişlerdir. Çıkan kargaşada Çinlilerden ve Uygurlardan ölenler olmuştur. Tüm bu olaylar yaşanırken her yerde emniyet güçleri olmasına rağmen iki grup arasındaki sokak kavgasına müdahale edilmemiş ve âdeta göz yumularak olaylar kışkırtılmıştır. Olaylar içinden çıkılmaz bir hâl aldığı anda emniyet güçleri rastgele ateş ederek Uygur Türklerinden pek çoğunu sokak ortasında öldürmüştür. Bu saldırıda Kaşgar'dan gelen Uygurlarla birlikte yaklaşık 2.000 Uygur Türk'ü aynı yerde öldürülmüştür. Hemen ardından itfaiye araçları ve çöp kamyonları gelmiş ve öldürülen Uygurlar çöp araçlarına doldurularak götürülmüş, sokaklar itfaiye araçlarıncı temizlenmiştir. Görgü tanıklarının anlattığına göre temizleme işleminden sonra sokaklar-

da ne kan izleri ne de kafalarından vurulmuş Uygurların parçalanmış beyinlerinden bir iz kalmıştır. Tüm bunların ardından şehrin telefon, internet ve elektrik altyapısı kapatılmıştır. Akşam saat 22.00'de elektrikler tekrar verilmiş ve sabaha kadar sürecektir ev baskınları başlamıştır. Kar maskeli Çin askerleri teker teker Uygur evlerini basarak çocuk, kadın, yaşlı, erkek ayırmaksızın herkesi gözaltına almıştır. Direnenler evlerinde, çocuklarının gözleri önünde öldürülmüştür. Geride kalanlar yakınları ile ilgili haber alabilmek için ertesi sabah polise müracaat ettiklerinde kendilerine baskınları yapanların polis olmadığı, bunların terör eylemi olarak kayıt altına alınacağı ve götürülenlerin kayıp olarak değerlendirileceği söylenmiştir. O gece götürülenlerden evine dönebilen kimse olmamıştır. Bir kısmının cesedi ailelerine teslim edilmiş, bir kısmının ölüsüne dahi ulaşılamamıştır. Bir gün sonra Çinliler arkalarına Çin askerlerini de alarak Uygur bölgesine saldırıya geçmişlerdir. Önde Çinli halk, arkalarında ise onları koruyan Çin askerleri, Uygurların iş yerlerine, evlerine saldırmışlar ve yakalayabildikleri Uygurları sokak ortasında öldürmüşlerdir. İlginç olan ise Çinli saldırganların hepsinin elinde Çin polisinin kullandığı coplardan olmasıdır. Çin polisinin işkence yöntemlerinden bazılarını ise şu şekilde sıralayabiliriz: Çeşitli gerekçelerle tutuklanan ya da evlerinden zorla alınan genç kızlara tecavüzler; günlerce aç susuz bırakılan tutuklulara tuzlu su verilmesi sonucu susuzlukları had safhaya ulaşan mahkûmların idrarlarını içecek duruma getirilmeleri; tutukluların genellikle kan kaybından ölümüne sebebiyet verecek şekilde çivili sopalarla dövülmesi; işkenceye dayanamadığından bağırıp inleyen tutukluların vurularak öldürülmeleri ve daha birçok metot. Bu işkencelerde bir gecede 830 kişi öldürülmüş ve bu 830 kişinin çok büyük bir kısmının cesedi yakılarak külleri çöplere karıştırılıp çöp depolarına dökülmüştür. Bir kısım cesetler ise ailelerine 5 Temmuz çatışmalarında öldüğüne dair bir evrak imzalatılarak teslim edilmiştir. Böylece polis, bu kişilerin işkencede ölmediğini, ölümlerin iki grubun çatışması sırasında gerçekleştiğini kayıt altına almış olmaktadır. Yapılan işkenceler bunlarla da sınırlı değildir. Bir kısım tutukluların

belden omuza kadar olan kısmına ıslak havlular sarılmakta; sopalar da havlu ile sarıldıktan sonra tutuklular dövülmektedir. Havlular nedeniyle vücutta herhangi bir darp izi oluşmazken iç organlar iflas ettiğinden tutuklular serbest bırakılıp evlerine gönderildikten en fazla iki gün sonra iç organları iflas ettiği için hayatlarını kaybetmektedir. Ölüm raporlarına ani kalp sıkışması, kalp krizi ve benzeri gerekçeler yazılmaktadır. Tüm bu işkencelere şahit olan dört Uygur polisi intihar ederek hayatlarına son vermiş, bazı Uygur polisleri de görevlerinden istifa etmiştir. İrkdaşlarına işkence eden Uygur polislerin anlattıkları ise inanılır gibi değildir. İşkencelerde ve sorgularda hem Çinli hem de Uygur polisler aynı anda görev almaktadır. Uygur polisi tutuklu Uygurluyu dövüyor ve kimlerle görüşüğünü, kendisini kimlerin organize ettiğini, yanında başka kimlerin olduğunu soruyor. Tutuklu bir süre direndikten sonra yanındaki arkadaşlarını ihbar ediyor. Uygur polisi Çinli polisin yanında konuşmaması ve diğer arkadaşlarını ihbar etmemesi için şiddetle dövmede ancak acıya dayanamayan tutuklu herkesin ismini vermektedir. İsimler ortaya çıktıkça Uygur polisi -yine daha fazla konuşmasın diye- Uygur tutukluyu öldüresiye dövmeye devam etmektedir! Bir başka polis ise anneleri ile birlikte tutuklanan birkaç aylık çocukların annelerinin gözleri önünde boyunlarının kırılarak nehre atıldığını anlatmaktadır.⁴⁶ Olaylar sonrasında Çin yönetimi Uygur Türklerine idam cezası vermekte, ancak Uygur Türklerinin nerede idam edildiği bilinmemektedir. Cenazelerinin ailelerine verilip verilmediği de belli değildir.⁴⁷ TÜRKİYE Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi Genel Başkanı Sinan Ogan, şu tespiti yapmaktadır: "Son yıllarda ekonomik gelişme ve ekonomik olaylarla gündeme gelen Çin, Doğu Türkistan bölgesinde yaşanan etnik çatışmalar sebebiyle bir anda dünyanın gündemine oturdu. Doğu Türkistan'da (Sincan Uygur Özerk Bölgesi) 5 Temmuz 2009 tarihinde başlayan ve bütün gece devam eden olaylar basit bir iş paylaşım kavgası olarak başlamış gözükmemekte veya en azından bu şekilde yansıtılmaktadır. Ancak hadisenin kökleri çok daha derindir. Dünyanın en kalabalık nüfusuna sahip ülkesi olan ve birçok ülkeyi nüfusu ile tehdit eden Çin, aslında

kendi içinde tam bir homojen yapıya sahip değildir. Yıllardır uyguladığı baskı politikalarına rağmen tam bir başarı sağlayamadığı Doğu Türkistan bölgesinde sonradan yerleştirilen Çinli nüfus ile yerel Uygur Türkleri arasında uzun zamandır tansiyon son derece yüksekti ve çatışma potansiyeli barındırıyordu. Bu çatışma potansiyeli çeşitli vesilelerle su yüzüne çıkıyor ancak Çin tarafından bir şekilde bastırılıyordu. Özellikle de 11 Eylül sonrasında bazı Uygur Türklerinin Guantanamo'da 'radikal İslamcı terörist' diye tutuklanması aslında Pekin yönetimine bulunmaz bir fırsat verdi ve asimilasyon politikalarına başkaldıran bütün Uygur Türkleri 'İslamcı terörist' damgasıyla idam edildi.⁴⁸ Kısacası, Çin eski alışkanlıklarının aksine böyle bir olaydan sonra bu şekilde açıklamalar yaparak bundan sonra yapacakları için dünya kamuoyunun gözünü boyamak istemektedir.⁴⁹

Son notlar

- 1 "5 Temmuz Urumçi Olayı", <http://www.turkbirlik.gen.tr/lang-tr/Haberler/112-sherqi-turkistan/902-5-temmuz-urumci-olayi.html>.
- 2 "Kızlarını göremediler", <http://yenisafak.com.tr/Dunya/?t=30.06.2009&c=4&i=198020>.
- 3 "21. yüzyılın Kuveyt'inde kargaşa" http://www.newsweekturkiye.com/haberler/print_page/30723.
- 4 5 Temmuz Urumçi Olayı, <http://www.turkbirlik.gen.tr/lang-tr/Haberler/112-sherqi-turkistan/902-5-temmuz-urumci-olayi.html>.
- 5 "Uygur Türkleri için giyabi cenaze namazı kılındı", <http://yenisafak.com.tr/Gundem/Default.aspx?t=10.07.2009&i=197713>.
- 6 "Kocatepe-Fatih'te Çin'e namazlı kinama", <http://www.haber7.com/haber/20090710/KocatepeFatihCine-namazli-kinama.php>.
- 7 "Bahçeli'den Doğu Türkistan Çağrısı", http://www.turkkonseyi.com/index.php?option=com_content&view=article&id=125:bahcelden-dou-tuerkistan-carisi&catid=8:tuerk-duenyasi&Itemid=7.
- 8 "Saadet'ten Urumçi'ye destek mitingi", <http://www.8sutun.com/haberdetay.asp?tarih=20.01.2010&Newsid=45465&Categoryid=7>.
- 9 "Çağlayan'da binlerce kişi Çinli protesto etti", <http://www.istkaradeniz.com/haberdetay.asp?ID=1339>.
- 10 "Çağlayan meydanında Çin protestosu", <http://www.cnnturk.com/2009/turkiye/07/12/caglayan.meydaninda.cin.protestosu/534722.0/index.html>.
- 11 "Çağlayan'da Binlerce Kişi Çin'i Protesto Etti", <http://www.showhaber.com/164327/guncel/caglayan-binlerce-kisi-cini-protesto-etti.html>.
- 1- Türkiye Cumhuriyeti Pekin'den büyükelçiyi Çin hükümetinin barbarca tavırları sona erdirilinceye kadar Ankara'ya geri çağırmalıdır. 2- TBMM acilen toplantıya çağrılarak Kızıl Çin hükümetine karşı alınacak tedbirler gizli oturumda konuşulmalıdır. 3- Dışişleri Bakanlığı, olaylara karıştığı iddia edilen kişilerin idam edilmelerinin önlenmesi için her türlü çabayı ortaya koymalıdır. 4- Uluslararası bağımsız gözlemci heyeti kurularak olaylar bütün yönleri ile araştırılmaya başlanmalıdır. 5- Türkiye BM'nin yeniden yapılanması ve BM Güvenlik Konseyi'nin statüsünün değiştirilmesi için diplomatik bir atak başlatmalıdır. 6- Kazakistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan gibi ülkelerin üzerinde ağırlığı olan bir Türkiye bu ülkeleri harekete geçirmeli ve Doğu Türkistan için çeşitli girişimler başlatmalıdır. 7- İran, Suudi Arabistan ve Mısır, Türkiye'yi de harekete geçirerek İKT'de işe yarar bir eylem planı ortaya konması için çalışmalar başlatmalıdır. 8- İHH, Cansuyu gibi sivil toplum kuruluşlarının olay yerlerine gitmesini sağlayacak hazırlıklar yapılmalıdır. 9- Yüz milyonlarca Doğu Türkistanlı vatandaşımız dünyanın çeşitli yerlerinde mülteci durumundadır. Türkiye bu mültecilere "mülteci" statüsü verilmesi için BM nezdinde özel gayret göstermelidir. Örnek olmak için de Türkiye, Türkiye'de yaşayan Uygurlara mülteci hakları, pasaport ve oturma hakkı verilmelidir. 12 "Saadet Partisi'nin Mitingi Çin'i Kızdırdı" http://haberalemi.net/110500_Saadet-Partisi-nin-Mitingi-Cin-i-Kizdirildi.html. 13 "Yüz binlerin öfkesi ses getirdi" <http://www.milligazete.com.tr/haber/cin-kendine-gel-134228.htm>. 14 "İHH'dan Çin'e 'Katliamı durdur' çağrısı", <http://www.yeniasya.com.tr/2009/07/23/haber/butun.htm>.

tr/2009/07/23/haber/butun.htm.

15 "Uygur Türkü'nün balina kadar değeri yok mu?", <http://yenisafak.com.tr/Politika/Default.aspx?t=08.07.2009&i=197230>; <http://www.timeturk.com/uygur-turkunun-balina-kadar-degeri-yok-mu-81393-haberi.html>.

16 Bahar Bakır, "Dünyadan tepki yağıyor", <http://www.milliyet.com.tr/Guncel/HaberDetay.aspx?atType=HaberDetay&KategoriID=24&ArticleID=1115245&Date=08.07.2009&b=Dunyadan%20tepk%20yagiyor>.

17 "Urumçi'deki olaylar İKT'yi hareketlendirdi", <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=867389&title=urumcideki-olaylar-iktyi-hareketlendirdi>.

18 "ABD'den katliama ilişkin ilk açıklama", http://www.sanyoluhaber.com/h_304768_abdden-katliama-iliskin-ilk-aciklama.html.

19 "Vahşeti durdurun", http://www.mehmetcik.gen.tr/haber.php?haber_id=4312.

20 "France concerned over Xinjiang riots", <http://www.thenews.com.pk/updates.asp?id=82347>.

21 "Violence in Xinjiang worries foreign ministry", http://www.swissinfo.ch/eng/news_digest/Violence_in_Xinjiang_worries_foreign_ministry.html?cid=7499024.

22 "Riots in China: 1400 people detained", http://www.ndtv.com/news/world/1400_people_detained_in_china_riots.php.

23 "China Suspends Visas To Kazakhs For Xinjiang", http://www.rferl.org/content/China_Suspends_Visas_To_Kazakhs_For_Xinjiang/1771643.html.

24 "Kazakh Foreign Ministry: Above 1,000 Kazakh citizens leave Xinjiang due to riots", <http://en.ca-news.org/news/76911>.

25 "Rusya: Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki olaylar Çin'in içişleri", <http://www.milliyet.com.tr/Dunya/SonDakika.aspx?atType=SonDakika&ArticleID=1115424&Date=08.07.2009&Kategori=dunya&b=Rusya:%20Sincan%20Uygur%20Ozerk%20Bolgesindeki%20olaylar%20Cinin%20icisleri>.

26 "Recent riots in Xinjiang region, China", http://www.slrfa.gov.lk/index.php?option=com_content&task=view&id=2025&Itemid=75.

27 "Çin, Urumçi'de Adil ve Tarafsız Soruşturma Başlatmalı", Uluslararası Af Örgütü (7 Temmuz 2009).

28 "HRW: Çin Sincan İçin BM Heyetine Kapılarını Açsın", <http://www.bianet.org/bianet/dunya/115708-hrw-cin-sincan-icin-bm-heyetine-kapilarini-acsin>.

29 Memet Aydemir, "Kaçırılan Uygur Kızları" <http://www.turansam.org/makale.php?id=392>.

30 "Doğu Türkistan için ne yapıyoruz?" <http://www.milligazete.com.tr/makale/dogu-turkistan-icin-ne-yapiyoruz-134889.htm>.

31 "21. yüzyılın Kuveyt'inde kargaşa" http://www.newsweekturkiye.com/haberler/print_page/30723.

32 "Dünya Uygur Kurultayı Başkan Yardımcısı Seyit Tümtürk ile söyleşi", <http://www.milligazete.com.tr/haber/dunya-uygur-kurultayi-baskan-yardimcisi-seyit-tumturk-ile-soylesi-133688.htm>.

33 "Urumçi'deki sabotaj olayı Dünya Uygur Kongresi'nin gerçek yüzünü açığa vurdu", <http://turkish.cri.cn/781/2009/07/06/1s116667.htm>.

34 "Çin, Uygur ısrarını yine kanla bastırdı", <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?atType=RadikalDetay&Date=6.7.2009&ArticleID=943840>.

35 "D. Türkistan'da Müslümanlara suçlama", <http://www.haber7.com/haber/20090904/D-Turkistanda-Muslumanlara-suclama.php>.

36 "Çin'de beş Uygur Türküne İdam Cezası", <http://www.trt.net.tr/Haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=63a6807f-0f48-48fd-975c-79d18f433c5d>.

37 "Basın Bilgilendirme-1", <http://www.edebiyatciturk.com/arsiv/basin-bilgilendirme-1.html>.

38 "Vur emri Wang'dan", <http://yenisafak.com.tr/Dunya/?t=14.07.2009&i=198390>.

39 "Komünist partiden çok emir", <http://www.portakal.com/haber-komunist-partiden-sok-emir-370906.html>.

40 "5 Temmuz Olaylarının Gerçek Yüzü", http://groups.google.com/group/hadisgentr/browse_thread/thread/2366ad5ceed972b?hl=tr.

41 "Rabia Kadir'in Urumçi'deki Binaları Yıkılıyor", <http://www.voanews.com/turkish/archive/2009-09/2009-09-08-voa17.cfm?moddate=2009-09-08>.

42 "Çin, tarihi Kaşgar şehrini yıkıyor", <http://www.yenidenenergenekon.com/403-cin-tarihi-kaşgar-sehrini-yikiyor>.

43 "Antik Kaşgar'ı Korumak Yıkılmaktan mi Geçiyor?", <http://www.arkitera.com/h41840-antik-kaşgarı-korumak-yikilmaktan-mi-geciyor.html>.

44 "Kaşgar, 'Halkın güvenliği için' yıkılıyormuş!", http://www.dunyabulteni.net/news_detail.php?id=102586.

45 "Fatma Şebnem Ercan", <http://www.turksam.org/gencbakis/a1811.html>.

46 "Urumçi'de Çin işkencesi", <http://www.timeturk.com/yazardetay.asp?Newsid=15441>.

47 "Çin-196 Uygur Türk'ünü kurşuna dizdi", <http://haber.nazlimcafe.com/etiket/uygur-turkleri/>.

48 "Ogan: Çin'deki Olaylar Türkiye Gündemini Değiştirebilir", <http://www.nethaberlilik.com/haber/ogan-cindeki-olaylar-turkiye-gundemini-degistirebilir.htm>.

49 "Doğu Türkistan Sorunu Nedir?", <http://www.the.org.tr/2009/10/13/dogu-turkistan-sorunu-nedir>.

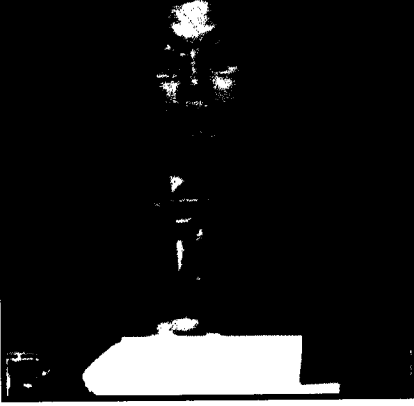
*Bu Makele İ.H.H. Tarafından Yayınlanan Hür Doğu Türkistan Sempozyumu adlı kitap'tan alınmıştır.

ÜÇ ÇİN

Dr. Yang JIANLİ

İnitiaves for China Başkanı

İngilizceden çeviren Yusuf Baybars ÖNCÜ

Geçtiğimiz yıl, ABD Başkanı Obama'nın Çin seyahatinden hemen önce, bazı muhabirler bu ziyaretle ilgili düşüncelerimi sorduklarında yanıtlım basitti: "Başkan Obama hangi Çin'i ziyaret edecek?" Benimle Çin hakkında röportaj yaptıklarında genelde "Hangi Çin?" diye sorarım. Bunun üzerine muhabirlerin kafaları karışır. "Tayvan değil de Çin anakarasından bahsettiğimiz, hepimizce malum değil mi?" derler. Elbette ki benim bu soruyu sorarken maksadım, Çin anakarasını Tayvan'dan ayrı tutmak değildir. O hâlde ben bu soruyu neden soruyorum? İşte bugün bundan bahsedeceğim. Coğrafi olarak tek bir Çin anakarası mevcut; fakat Çin siyasi, ekonomik, sosyolojik ve hatta duygusal açıdan geniş ölçüde ikiye ayrılmaktadır. Vurgunculuk ve yolsuzluğa karşı duran, demokrasi ve özgürlüğü savunan 1989 Tiananmen olaylarını unutmadık. Bu hareketin amacı, yozlaşmış bir diktatörlükten kurtulmak ve bu sayede adil, makul ve müreffeh bir toplum oluşturmaktır. Bu hareket yaygınlaşarak, kamuoyunda insan hakları ve demokrasiye ilişkin, emsali görülmemiş ölçüde bir bilinç oluşmasını sağladı. Komünist Çin rejimi bu hareketi bastırmış olsa da, yönetenler için hayat artık eskisi gibi olmayacaktı. Rejim, tamamiyle farklı bir ulusal ve uluslararası ortamla yüzleşmek zorunda kaldı ve "karşı konulamaz" istikrar ihtiyacına cevap verebilmek için yeni taktiklere başvurdu. Komünist rejim, bu meşruiyet krizinin ortasında, diktatörlüğün yaptığı hatalardan bazı dersler çıkarmıştır ve insan doğasının karanlık ve kötü yanlarından faydalanmaya karar vermiştir. Deng Xiaoping'in 1992 yılındaki o meşhur Güney Denetim Gezisi'nden itibaren -asla değişmeyen aldatma ve şiddete başvurma geleneğine ek olarak- tek gövdeli (rejimin yönetim meşrutiyetini muhafaza etmek için her ne pahasına olursa olsun ekonomik büyümenin sürdürüldüğü), iki kanatlı (seçkinlerin rüşvetlerle pasifleştirildiği ve avamın da gizli polis marifetiyle baskı altında tutulduğu) ve iki pençeli (kanaat önderlerinin tasfiye edildiği ve kamuoyunun bastırıldığı) bir strateji resmî olarak benimsenmiştir. Tiananmen katliamı, Çin halkı arasında derin bir korku ve ülke siyasetine dair ciddi bir hayal kırıklığı oluşmasına neden olmuştur. Yaşananlar komünist kadroların da korkuya kapılmasına ve kendi içlerinde bir kriz yaşamalarına yol açmıştır. Sovyetler Birliği'nin ve

Doğu Avrupa blokunun dağılması ile birlikte Çinli komünist kadroların üzerindeki bulutlar daha da karanlık ve ağır bir hâl almıştır. Yönetimde, "Kızıl bayrak daha ne kadar dalgalanmaya devam edebilir ki?" şüphesi iki soruyu beraberinde getirmiştir: Birincisi, komünistlerin daha ne kadar iktidarda kalabilecekleri ve onlar gittikten sonra ne olacağı; ikincisi ise, devam eden piyasa odaklı ekonomik reformların komünist doktrinle nasıl bir ilişki bağı olduğudur. Deng Xiaoping'in Güney Denetim Gezisi'nden kısa bir süre sonra, komünist bürokratlar şu üç gerçeğin farkına vardılar: Çin Komünist Partisi iktidarının komünist ideallerle uzaktan yakından hiçbir ilgisi kalmamıştır. "Ekonomik büyüme her şeydir." tezinden hareketle komünist gemiyi batmaktan kurtaracak son umudun ekonomik büyümenin sürdürülmesi olduğudur. Adaletsiz bir rejim, ancak adaleti gözetmeyen kadrolarla ayakta kalabilir. Komünist rejim iktidarının, komünist memurların yolsuzluklarına ihtiyacı vardır. Komünist rejimin mutlak iktidarının, komünist memurların mutlak yolsuzluklarına ihtiyacı vardır. Bu nedenle, tek parti diktasını ayakta tutabilmek için, gücü elinde bulunduran seçkinlerin yaptığı yolsuzluklar kabul edilmekte, onaylanmakta ve hatta teşvik edilmektedir. Bu gerçeklerin farkına varan komünist memurlar, yazılı olmayan fakat herkesçe kabul edilen davranış kuralları -ya da yolsuzluk kuralları- geliştirmişlerdir. Bu sayede, iktidardaki gücün her bir parçası pazarda satışa çıkarılmıştır ve pazarın her bir köşesi de siyasi iktidarın istilası altında bulunmaktadır. Neredeyse devlet kurumlarındaki tüm memurlar enerjilerinin büyük bir kısmını, GSYİH'yi daha da arttırmaya, iktidar hakemliğine soyunmaya, üstlerine rüşvet vermeye ve kişisel ek gelirlerinin peşinden koşmaya harcıyorlar. Bunu yapıyorlar; çünkü bu onlar için doğal bir tercih, belki de tek seçenektir. Herhangi bir siyasi risk almadan büyük miktarlarda maddi kazanç sağlamaktadırlar. Sonuç olarak; eskiden kendilerini "proleter sınıfın öncüleri" olarak gören Komünist Parti seçkinleri, bir gecede zengin olan banker ya da işletme sahiplerine dönüştüler veya borsacı, patron veya (yerli ve yabancı) banker ve işletme sahiplerinin arkalarını kollamaya başladılar. Nitekim Çin hükümeti için çalışıyor olmak, gelir ve kâr garantisi ile dünyanın en kazançlı kariyer alanı hâline gelmiştir. Tüm bunlar, Tiananmen katliamını takip eden yıllarda tüm ülkeye dayatılan siyasi terörün bir sonucudur. Hükümetin yetki alanının dışına çıkmasını veya yetkilerini suiistimal etmesini denetleyecek ve dengeleyecek bir sis-

teme yer bırakılmamıştır. Katliamdan önce, rejim içerisinde vizyonu ve idealleri olan memurlar vardı belki; fakat katliam sonrasında böylelerinden geriye kimse kalmamıştır. Böylesi bir siyasi ortamda, iktidar ve sermaye sahipleri adeta birlikte tango yapmaktadır. Düşük insan hakları standartları, düşük ücretler, çevre koruma mevzuatı ve uygulamalarının olmaması ve iş verenle işçi temsilcileri arasında yasa dışı bir hukuk geliştirilmesi, yerli ve yabancı spekülâtif kapitalistler için altın değerinde bir fırsat olmuştur. Sonuçta, "para" hızlı bir şekilde "siyasi iktidar"a yavaşmıştır. Girişimciler, adil bir rekabet ortamının olmadığı serbest pazar ortamında, fırsatları değerlendirebilmek amacıyla, kendilerini destekleyecek bir memur bulabilmek için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Ayrıca tüm hukuki ve toplumsal yükümlülüklerinden sıyrılabilen için de siyasi bağlantıları kullanmaktadırlar. Çin'de, belli bir başarıyı yakalamış, istisnasız tüm iş adamlarının, devlet görevlileri ile nizami olmayan bir ilişkisi vardır. Bir anlamda, Çin A.Ş.'nin tek hissedarı olan Çin Komünist Partisi (ÇKP), artık şirket hisselerini dışa açmıştır ve kapitalistlerin bu hisseleri satın almasını beklemektedir. ÇKP'nin 16. Ulusal Kongresi'nde, sermaye sahiplerinin parti üyesi olmasına yeşil ışık yakan yeni bir parti tüzüğü yayınlanmıştır. Netice itibarıyla kapitalistler, mevcut sistemin en büyük savunucuları olmuşlardır. Çin'de son yirmi yıl içerisinde iktidar ile sermayenin yaptığı bu evlilik, adeta uzun bir süre devam edecek bir pembe dizi hâlini almıştır. Bu ilişki, ayrıca Hong Kong, Macao ve Tayvan'a kadar uzanmıştır. Çin A.Ş.'nin hisseleri, yerli ve yabancı kapitalistlerin satın alması için açılırken, Çinli entelektüellere de ücretsiz, performans dayalı hisse seçenekleri sunulmuştur. Rejim, hayatta kalabilmesi için, ekonomik büyümenin yanında başka bir şeye daha ihtiyacı olduğunun farkındadır; bu da "siyasi istikrar"dır. Bu istikrarı sürdürebilmek amacıyla komünist rejim, toplumda önemli ve nüfuzlu kim varsa satın alabilmek için tüm rüşvet ve teşvikleri ortaya sürmektedir. Rüşvet listesinde hükümetin her kademesinde görev yapan bürokratlar, subaylar ve rejimin evlilik yolu ile edindiği yakın akrabalar olan iş dünyasındaki liderler de bulunmaktadır. Liste ayrıca üniversite profesörleri, araştırmacılar, gazeteciler, yayıncılar, yazarlar, sanatçılar ve yüksek profilli sporcular gibi kişileri de içermektedir. Hükümet, tüm bu insanlara maaş ve ikramiye vermekte, çeşitli masraflarını karşılamakta; ücretsiz sağlık sigortası, konut yardımı, ücretsiz emeklilik planları vb. adı altında ödeme yapmaktadır. Kısacası kazanan her şeyi alır. Kanunlar ve politikalar, bu grupları, siyasi statükoyu tanımları ve kabul etmeleri karşılığında gitgide daha fazla kayırmaya başlamıştır. Bu insanların

maaşları ve ek gelirleri; sıradan işçilere, tarım işçilerine, memurlara ve küçük işletme sahiplerine nazaran fahiş bir artış göstermiştir. Aradaki uçurum, dünyadaki diğer ülkelerden çok daha fazladır. Potansiyel muhalefeti bastırma ve satın alma yönündeki bu politika, Tiananmen katliamı sonrasındaki baskıların, temizlik operasyonlarının ve uygulanan zulmün de katkısıyla oldukça etkili olmuştur. Acımasız siyasi realite, aydınların zihinlerinde psikolojik olarak caydırıcı bir korku havası yaratmıştır. Zaman geçtikçe bu korku yerini karamsarlığa bırakmış ve insanlar artık neyin doğru, neyin yanlış olduğunu düşünmemeye başlamıştır. Kayıtsızlık ve ikiyüzlülük, hızlı bir şekilde tüm Çinli aydınların benimsediği yeni bir akım hâline gelmiştir. Çin A.Ş.'nin de çabaları ile bu, vaktiyle bağımsız olan ve toplumun vicdanı olarak kabul edilen aydınların 1992 sonrası statükoya karşı tutumlarını yumuşatmalarına neden olmuştur. Aydınlar, hızla "vicdanların adamları" olmaktan çıkıp "ekonominin adamları" hâline gelmişlerdir. Bu kişiler, Çin A.Ş.'nin hisseleri ellerinde olduğundan, çoğunluk hisselerini elinde bulunduran hissedar -komünist rejim- tarafından belirlenen oyunun kurallarına isteyecek uymaktadırlar. Birtakım düzenlemelerden tam olarak tatmin olmasalar da ve bazen seslerini yükseltebilseler de, velinimetlerinin kim olduğunu hiç unutmamaktadırlar. Görünürde tarafsız kalarak ve güya komünist rejime ait olmayan bir terminoloji ile statükoyu onaylamaktadırlar. "Özel Ulusal Şartlar Teorisi", "Hayatta Kalma Hakkı", "Önce İstikrar", "Refah Dönemi", "Çin Va-tanseverliği" ve "Çin'in Yükselişi" gibi çeşitli teoriler üreterek ve birçok bahaneyi savunma malzemesi hâline getirip bunlardan bir kakofoni yaratarak komünist rejimin kanlı geçmişinin üzerini örtmeye ve günümüz Çin'inin nafoş gerçekliğini hoş göstermeye çalışmaktadırlar. Bu insanlar böylece Havel'in "iktidarın rezil tabanı" olarak adlandırdığı şeyi oluşturmaktadırlar. Başka bir deyişle bugün Çin'de, iktidar (siyasi seçkinler), sermaye (ekonomik seçkinler) ve aydınlar (sosyal ve kültürel seçkinler) mevcut siyasi düzeni devam ettirecek bir ittifak kuracak şekilde birbirlerine yolsuzluk bağı ile bağlıdırlar. Bu ittifak, Çin A.Ş.'nin mülkiyetini ve yönetimini elinde tutmakta ve tüm dünyayı gösteriş ile aldatmaktadır. Çin A.Ş.'nin hissedarları, devasa servet birikimi ve göz kamaştırıcı büyüme oranları ile ve Çin'in devasa coğrafi boyutları ve nüfusuyla Çin'i takip eden birçok gözlemciyi etkilemiş ve bu gözlemcilerin tek parti diktasının ekonomik büyümeye faydası olduğuna inanmalarını sağlamıştır. Aynı şekilde bu hissedarlar, tüm bilgi akışını kontrol etmekte ve tüm kamuoyu gündemini kontrol altında tutmaktadırlar. Seslerini, yabancıların onların Çin'i temsil ettiklerine, Çin olduklarına, Çin'in tamamı

olduklarına inanmalarına yetecek kadar yükseltmek-
tedirler. Gerçek şu ki, adı Çin olan bir başka toplum
var; Çin A.Ş. için çalışan köle-işçilerden oluşmuş, bir
milyarlık bir toplum. İşte, madalyonun bir yüzünde
seçkin Çin Şirketi, diğer yüzünde ise "Çin va-
tandaşları". Vatandaş değil, "V-A-T-A-N-T-A-Ş".(*) Her
ülkede, farklı gruplardan insanlar farklı düzeyde
zenginlik ve nüfuz sahibi olabiliyorlar. Fakat bu durum,
bir ülkeyi iki zıt toplum hâlinde kutuplaştırmaz.
"Vatandaş" sözcüğüne "Seçkin Çin Şirketi Resmî
Sözlüğü"nde rastlamasak da, bu ifadenin çıkış
noktası olan hikâye şu şekildedir: 29 Ekim 2008'de
saat 20.00 sularında bir devlet görevlisi Parti Sekreteri
Lin, Çin'deki modernleşmiş kozmopolit şehirlerden
biri olan Shenzhen'de kalabalık bir caddede 11
yaşında bir kız çocuğunu, ailesinin gözleri önünde
tartaklar. Kızın ailesi onu durdurmaya çalıştığında ve
sokaktan geçenler ona tepki gösterdiğinde ise şu
şekilde bağırır: "Hangi cüretle yoluma çıkarsınız? Siz
benim kim olduğumu biliyor musunuz? Ben
Pekin'deki Merkezî Ulaştırma Bakanlığı'nın bir tem-
silcisiyim. Rütbem sizin hükümetteki temsilcinizle
eş değer. Siz benim gözümde bir parça pislikten, bir
taş parçasından başka bir şey değilsiniz!" Bu olay ve
Sekreter Lin'in kullandığı dil, hızlı bir şekilde inter-
nette yayılır ve bu olaydan sonra sayısız insan,
hoşnutsuzluk ve umutsuzluk ifadesi olarak kendile-
rine alaycı bir şekilde "Çinli vatandaşlar" demeye
başlar.

Çinli Seçkinler ile Çinli vatandaşlar arasındaki
farklar şunlardır:

1. Seçkin Çin bütün siyasi, ekonomik, sosyal
ve kültürel kaynakları elinde tutmaktadır. Bu seçkin-
lerin üyeleri, Çin A.Ş.'yi yöneten bir çetedir. Bu, de-
mokratik bir ülkenin işleyişinden oldukça farklıdır,
hatta sağcı otoriter ülkelerdekinden de (örneğin de-
mokrasi öncesi Tayvan) farklıdır.

2. Çin'de oyunun kuralları her aşamada
bu kirli seçkinler tarafından belirlenir. Seçkinler
ayrıca oyunların hakemidir de. Seçkin toplum ile
vatandaşların oluşturduğu toplum arasındaki herhan-
gi bir çatışmanın sonucunun ne olacağını kolaylıkla
tahmin edebilirsiniz. Çin, sadece yirmi yılda, ülkede
benzeri görülmemiş bir hızla kutuplaşmaya sahne
olmuştur. Verilere göre hâlihazırda Çin'deki ailele-
rin (yaklaşık 150 milyon ailenin) binde dördü, milli serve-
tin %70'ini elinde bulundurmaktadır. Bu binde dördün
keyfini sürdüğü maddi bolluk ve lüksün dünyada
bir benzeri daha yoktur. Ne var ki, Çin'in bir milyar
vatandaşı, bu ekonomik büyüme meyvesinden bir
lokma dahi alamamaktadır. Kısa bir süre önce, Liu

Zhirong adında bir akademisyen, dünyadaki ücret
düzeyleri ve sosyal güvenlik sigortaları hakkında
kapsamlı bir araştırma yapmıştır. Bulguları şu yön-
dedir: Çin'deki asgari ücret, dünya ortalamasının
sadece %15'ine tekabül etmekte ve küresel olarak
159. sırada bulunmaktadır. Asgari ücretin GSYİH'ye
katkısı da 32 Afrika ülkesinin gerisinde kalarak, küre-
sel ölçekte 159. sırada yer almaktadır. Yelpazenin
diğer ucunda ise Çin'in Vergi Yoksulluk Endeksi (ver-
gi yükü eksi gösterilen yan gelirler) bulunmaktadır.
Çin bu anlamda arka arkaya 2. ve 3. olmuştur. Bu
verilerde, belgelenmiş -fakat yaygın ve yüklü- ücretler
ya da tazmin edilmemiş emlak devirleri hesaba
katılmamıştır. Günümüze kadar Çin, herkesi kucak-
layan temel bir sosyal güvence sistemi oluşturma
yönünde bir atılım yapmamıştır; fakat bir memur, ik-
tidardaki çetenin bir üyesi olur olmaz, güç mücade-
lesinin kurbanı olup çember dışına atılmadığı sürece,
ölene kadar her türlü imtiyazdan yararlanmaktadır.

3. Çinli vatandaşlar, hiçbir temel haktan ya da
anayasada garanti altına alınan medeni haklardan
yararlanamadıkları için zaten vatandaş da değildirler.
Çin'de vatandaşlara karşı ayrımcılık yapmak serbest,
yasal ve kurumsaldır ve bu ayrımcılık, politika, iş,
kültür ve eğitim alanlarına kadar yayılmıştır. Örnek
olarak, HUKOU'nun (yerel ikâmet kısıtlaması) ku-
rumsallaştırılması, şehirlerdeki göçmen işçilere
karşı ayrımcılık yapılmasına sebep olmaktadır. Bu
işçilerin çocukları normal devlet eğitimi alamamak-
ta, bu nedenle de üniversite eğitiminden mahrum
kalmaktadır. İnsanlar yüksek öğrenim açısından eşit
haklardan yararlanamamaktadır ve coğrafyanın da
bunda büyük rolü vardır. Seçim Kanunu da açık bir
şekilde, köylü bir tarım işçisinin oyunun bir şehir saki-
ninin oyunun dörtte biri olarak sayılması gerektiğine
hükmetmektedir. Fakat bunlar sadece resmî olarak
bilinen ayrımcılıklardır. Gerçek şu ki, ister köyde is-
ter kentte yaşasın vatandaşların kendi kaderlerini
yakından etkileyebilecek yerel, bölgesel ya da ulu-
sal konularda hiçbir söz hakkı yoktur. Vatandaşlar,
yargı sistemi bizzat diktatörlük rejimi tarafından
tasarlandığı için, hakları ihlal edildiği zaman şî-
kâyetlerine yanıt alamamaktadırlar. 2005 yılında Pe-
kin Halk Kongresi'nin aynı zamanda profesör olan
daimi bir üyesi, Pekin'de ikâmet etmeyenlerin Pekin'e
girebilmek için "vize" almalarını gerekli kılacak bir
uygulamayı içeren bir kanun teklifi sunmuştur; ki
bu, seçkinlerin vatandaşlara karşı yürüttüğü derin
ayrımcılığın kapsamlı bir tezahürüdür.

4. Seçkinlerin iktidar, ekonomi ve enformas-
yon alanındaki tekeli ve dar görüşlülüğü, iki Çin ara-
sında sınıflar arası hareketliliği imkânsız hâle getir-

mektedir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunun hemen ardından, alt tabakadaki insanların askerlik ve yüksek öğrenim vasıtası ile yükselmelerine müsaade edilmekteydi. Ama Seçkin Çin, iktidardaki grubun istikrarı için, giderek daha fazla kan bağına dayanan ilişkilere dayanmaktadır. Hükümette bir makam edinebilmenin en yaygın şekilde kabul gören yolu, yüksek meblağlar karşılığında bu makamı satın almaktır. Bu, siyasi seçkinler ile ekonomik seçkinler arasındaki ticari bir işlemde başka bir şey değildir. Vatandaşların çok çalışarak ve yetenekleri sayesinde bir yerlere gelebildiği, çok nadirdir.

5. Seçkinlerin Çin'i ile vatandaşların Çin'i, artık ortak bir siyasi dili de konuşmamaktadır. Seçkinler, mevcut siyasi düzeni devam ettirme niyetlerini açık bir şekilde ortaya koyabilmek için katı resmî siyasi terminolojiyi kullanmaktadır. Böylesi katı bir terminolojinin kullanım sıklığı, kişinin mevcut siyasi düzene olan sadakatinin düzeyinin göstergesidir. Bu katı dil kılıfının ardında bütün işler, orman kanunları ile ve mafya usulü yürümektedir. Resmî dil o denli sahte, ağdalı, anlamsız ve halkın gerçek yaşantısından o denli kopuktur ki, vatandaşların görüşlerini ifade etmek için bu dili kullanmaları imkânsızdır. Onlar başka bir dil oluşturmak zorundadırlar. Tüm geleksel medya, iktidardaki seçkinler tarafından sıkı bir şekilde kontrol edildiğinden, vatandaşlar sanal âleme başvurmaktadırlar. Son yıllarda, sivil herhangi bir vakada vatandaşların kazandığı tüm zaferler, internet vasıtası ile gerçekleşmiştir. Sun Zhigang, Tiger Zhou ve Deng Yujiao vakaları gibi tüm bu vakalar, hükümetin pes edip kısmen de olsa adil kararlar vermesine dek vatandaşlar arasında internet ortamında en çok ilgi gören konular olmuştur. İlginç olan şu ki, resmî medya bu vakalarda ya tümüyle sessiz kalmayı tercih etmiş ya da bunların gerçek dışı ve hayal mahsulü olduğunu ifade eden basit ve sert karşı ifadeler yayınlamıştır. Öte yandan, vatandaşlar sanal âlemde geniş kabul gören çok sayıda yeni kavram ve sözcükler kullanmaya başlamışlardır. Örnek olarak; "Bu kadar da CCTV olmal" (Bu kadar da ikiyüzlü olma!), "TG" (Çince "medeniyetten nasibini almamış komünistler" anlamına gelen Tu Gong'un baş harfleri), "nehir yengeci" (siyasilerin dilinden düşürmediği "uyum" sözcüğünün Çince eşseslisi), "film yıldızı" (TV kameralarının önünde ağlayıp sızlanmayı çok seven Başbakan Wen Jiabao'nun takma adı) gibi ifadeler verilebilir. Ayrıca "üç temsil" gibi resmî terimler, internet ortamlarında vatandaşlar tarafından alaya alınmaktadır. İki dilin birbirinden bu denli ayrılması, Çin'de birbirinden tecrit edilmiş iki toplumun varlığını gözler önüne sermektedir. Böylesi bir tecrit ortamına demokratik bir ülkede, hatta solcu

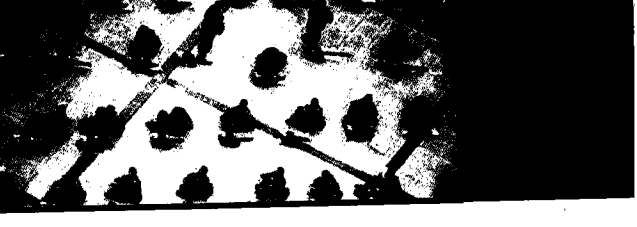
bir diktatörlükte bile rastlamak mümkün değildir.

6. İktidardaki tekel ve onun kendi içine kapanıklığı nedeniyle seçkinlerin Çin'inin ve vatandaşların Çin'inin ortak bir siyasi hayatı yoktur. Seçkin olmayan Çinliler için siyasete katılım kanalları tamamıyla kapalıdır. Hükümet, bu boşluğu sahte bir dil ve yurtseverlik törenleri ile doldurmayla çabalamış ama başarılı olamamıştır. Olimpiyat Oyunları, Ulusal Bayram (hangi ulus?) ve yaklaşan World Expo, sadece seçkinler için birer eğlencedir. Bu etkinlikler esnasında devlet, vatandaşlarına karşı aşırı bir güvensizlik göstermekte ve vatandaşları sıkıyönetim ile uzak tutmaktadır. Seçkin Çin ve Vatandaş Çin birbirinden o kadar ayrıdır ki, bir vatandaş için kasaba idarecisi kadar düşük rütbeli bir hükümet görevlisi ile görüşmek bile bir hayli zordur. Vatandaşlar da artık fark etmiştir ki ülkedeki seçkinlerin vatanseverliğinin, içinde yaşadıkları toplum ile yakından uzaktan alakası yoktur.

7. Duygusal bölünme: Seçkin Çin, vatandaşlara küçümseyerek bakarken, vatandaşlar da seçkinlere gitgide daha fazla güvensizlik beslemektedirler. "Zenginlere karşı nefret" ve "memurlara karşı nefret" fenomenleri, bu zihniyeti açıkça gözler önüne sermektedir. Son yıllarda Çin'deki resmî medya, yeni bir ifade geliştirmiştir: "paydaş olmayanların neden olduğu çatışmalar". Bu, her defasında gitgide daha fazla insanın katıldığı halk ayaklanmalarını tanımlamak için Kullanılmaktadır. Doğrudan söyleyecek olursak; seçkinler istikrarın her şeyden önce geldiğine inanırken, birçok çaresiz insan da istikrarsızlık yaratmaya ve istikrarsız bir ortam oluşturmaya can atmaktadır; fakat görmek istedikleri istikrarsızlık, başkasının, yani Seçkin Çin'in istikrarsızlığıdır, kendi istikrarsızlıkları değil. İktisadi seçkinlerin ve aydın seçkinlerin demokrasiye karşı bir tampon vazifesi görmesi ve bir savunma hattı oluşturmaya karşın, bu savunma hattı her zaman için güvenilir olmayabilir. Vatandaşların isyanı gitgide daha da güçlenmektedir. Hâlihazırda Çin'de, her biri en az 100 katılımcı ile gerçekleşen, yılda 100.000'i aşkın (başka bir ifade ile her beş dakikada bir) halk protestosu gerçekleştirilmektedir. Hükümet bunlarla etkili bir şekilde başa çıkması için bir yol yoktur. Hükümet ağırlıklı olarak bu protestoların bölgeden bölgeye yayılmasını engellemek amacı ile polis güçlerini takviye etmek suretiyle durumu yönetmeye çalışmaktadır. Her eyalet, şehir ve ilçenin Pekin'de bir şubesi vardır ve bu şubeler, dilekçe veren şikâyetçileri fişlemek üzere gönderilmiş polislerle doludur. Bu şubelerin ayrıca kendilerine ait gözaltı merkezleri de vardır. Son yıllarda polisin

insan gücü, ekipman, bütçe ve maaşları aşırı derecede artmıştır. Uzmanların tahminine göre, bordrolu çalışan 550.000 ila 600.000 Silahlı Halk Polisi ve bunlara ek olarak diğer polis güçleri ve sivil polisler bulunmaktadır. Çin mahalli idareleri giderek mafyavari bir yapılanmaya bürünmektedir. Tetikçi ve muhbir olarak yerel gangsterleri kiralamaktadırlar. Bir süre önce resmî Xinhua Haber Ajansı'na verdiği bir röportajda, İç Moğolistan bölgesindeki Kai-Lu ilçesinin emniyet müdür yardımcısı, nüfusu sadece 400.000 olan bu ilçede polisin istikrarı sürdürmesine yardımcı olmak üzere 12.000 muhbirin çalıştığını ifade etmiştir. Bazı uzmanlara göre Pekin ve Şanghay gibi önde gelen şehirlerde ve Tibet ve Sincan gibi azınlık bölgelerindeki casusların sayısı bundan daha da fazladır. Kai-Lu ilçesindeki rakamları kullanarak orantısal bir tahmin yapacak olursak, ülke çapında en az 39 milyon muhbir mevcuttur. Bu rakamı 550.000-600.000 kişilik polis gücüne eklediğimizde, polis kuvvetlerinin vatandaşları âdeta bir örümcek ağı gibi sarıp sarmaladığını görmekteyiz. Kontrol altında tutulan bu iki toplum hassas bir denge oluşturmaktadır. Seçkinler, vatandaşlar olmazsa hayatlarını idame ettiremezler; müreffeh hayatlarını sürdürebilmek için vatandaşların ucuz iş gücüne muhtaçtırlar. Öte yandan vatandaşlar, Çin'den kaçma imkânları yoksa eğer, bu sömürü ile birlikte yaşamının bir yolunu bulmak zorundadırlar. Aralarındaki elle tutulur tek ilişki budur ve eğer bu ilişkide bir sorun çıkarsa, hükümet bu sorunu gidermek için polisi ve mafyayı kullanır. Şunu bir kez daha vurgulamam gerekir ki, "iki Çin" argümanını Çin'deki yapısal gerçeği ortaya koymak için kullanıyorum; yani seçkinler ile genel halk arasındaki ayrımı. Toplumdaki bazı bireyler için "iki Çin" arasındaki sınırlar keskin bir şekilde belli değildir ve toplumdaki herkes hangi Çin'de yaşadığına dair kesin bir fikre sahip olmayabilir. Bunun yanı sıra, basit fayda analizi yapmak da yeterli değildir. Örneğin, bazı insan hakları savunucuları ve muhalefet liderleri de "seçkin Çinli" statüsünden yararlanabilmektedirler; ancak sömürgeci ile sömürülen arasındaki duvarlara benzer şekilde ortadaki engelleri kaldırmaya çalışarak sınırın öte yanına geçmektedirler. Bu kişiler evrensel değerlere uygun, makul bir toplum inşa etmeye çalışmaktadırlar. Öte yandan, bazı vatandaşların aşırılıkçı protesto eylemleri, seçkin zümre üyeleri arasında baskı ve korku yaratacak, bunun sonucu olarak da küçük çaplı sosyal ödümler verilecek ve toplumsal bir ince ayar yapılacaktır. Örneğin Sun Zhigang'ın ölümü, gözaltı ve memleketine geri gönderme sisteminin kalkmasını sağlamıştır. Ağır tarım vergilerini ödeyemedikleri için çok sayıda çiftçinin intihar etmesi, bu vergile-

rin kaldırılmasını sağlamıştır. Son olarak da resmî medya, birçok vatandaşın, devlet eli ile zorunlu göç uygulamasını protesto etmek için kendini yakarak öldürmesi vakaları üzerine tartışma başlatmıştır (Kısa vadede bu sorunun çözülebileceğine inancım bulunmamaktadır.). Fakat Çin hükümeti, bu iki toplumun adil bir şekilde olası birleşmesinden korku duymaktadır. Bunun sebebi ise, seçkinlerin servetlerini haksız yollarla edinmiş olmalarıdır. Bu nedenle de böylesi bir birleşme, Çin A.Ş.'nin hissedarlarının çıkarına olmayacaktır. Komünist rejim bu yüzden bu birleşmeye inanan ve bunun için çalışanlara (sivil liderlere) baskı uygulamaktadır. Bu kişilerin bazıları yurt dışına sürgüne gönderilmiş, bazıları ise hapse atılmıştır. Geriye kalanlar da takip edilmiş, kontrol altına alınmış ya da ev hapsinde tutulmuştur. Mesela, hükümet, bir insan hakları savunucusu olan görme engelli Chen Guangcheng'i hapse atmış, karısı Yuan Weijing'i günün yirmi dört saati takip etmeleri için de 14 serseriye peşine takmıştır. Hassas dönemlerde, bu izleme ekibi takviye edilerek sayısı 20'ye çıkarılmıştır. Bu, sivil liderlerin kökünün kazınması, taciz edilmesi ve ortadan kaldırılması yolu ile Çin'in demokratikleşmesinin önüne geçmek için uygulanan uzun vadeli bir stratejidir. Bir başka strateji ise yeni fikirlerin halka ifade edilmesinin önünü kapatmaktadır. İnternet, hükümetin hedef listesinin en başında gelmektedir. Halka açık her forum, "iki Çin" arasındaki sınırların yıkılması ve nihayetinde Seçkin Çin'in çöküşü ile sonuçlanabilecek bir sürecin başlatılması için zemin teşkil edebilir. Komünist Çin yönetimi, bunun öneminin tamamen farkındadır ve uluslararası imajını kötülemek pahasına da olsa interneti sıkı şekilde kontrol etmek için her türlü çabayı sarf etmektedir. İşte ben, Çinli komünistlerin otoriter idareyi sürdürme ve demokrasiye direnme yönündeki genel stratejilerini özetleyecek bir çerçeve olarak bu iki-Çin analizini kullanmaktayım. Rejimin yalan ve şiddet geleneğine bir de tek gövdeli (rejimin yönetim meşruiyetini koruyabilmek için her ne pahasına olursa olsun ekonomik büyümenin sürdürüldüğü), iki kanatlı (seçkinlerin rüşvetlerle yatıştırıldığı gön- lünün yolsuzluklar vesilesiyle alınması ve avamın da gizli polis marifetiyle baskı altında tutulduğu) ve iki pençeli (kanaat önderlerinin tasfiye edildiği ve kamuoyunun bastırıldığı) bir strateji eklenmiştir. Bu, Seçkin Çin'in iç politikasıdır. Dış politikası da oldukça basit ve anlaşılması kolaydır. Seçkin Çin, zenginlik, refah ve ihtişamını her şeyi ile gözler önüne sererek dünyayı Çin'in tamamının böyle olduğuna inandırabilmeyi ummaktadır. Diğer yandan da, Batılı siyasetçileri, akademisyenleri, iş adamlarını ve sporcuları genelde yolsuzluk ve rüşvet

marifeti ile satın almaya çalışmaktadır. Uluslararası camianın baskısını hafifletmek için bu insanları Çin A.Ş.'nin hissedarı olmaya davet etmektedir. Yolsuzluk ve baskının ne kadar işe yaradığını Çinli yetkililer herkesten daha iyi bilirler. İnsan doğasının karanlık ve kötü yanlarını kendi amaçları için nasıl kullanacaklarını onlardan iyi bilen yoktur. Ve şimdiye kadar da bunda hayli başarılı olmuşlardır. Paylaşacak birçok hikâyem var, ama onlar bugünkü konuşmamın kapsamı dışındadır. Seçkin Çin'in insan doğasının karanlık ve kötü yanlarını kendi çıkarı için kullanması, dış politikasının kilit noktasıdır.

3. Demokratik Çin

"İki Çin" teorisini, uluslararası camianın Çin'deki gerçeği anlamasını sağlamak ve diğer Çin'in, yani Vatandaşların Çin'inin sefaletini unutturmak için savunuyorum. Yine de bu, iki Çin toplumu arasındaki keskin ayrımı göstermeye yetmez. Yeni, Demokratik Çin'in, üçüncü Çin'in ortaya çıkışını görmek için daha yüksek bir yere çıkıp oradan bakmamız gerekmektedir. Bu üçüncü Çin henüz şekillenmemiş olsa da, gelişini müjdeleyen birçok alamet mevcuttur. Komünist Çin'in tek gövdeli, iki kanatlı ve iki pençeli stratejisi, Çin'i iki münhasır topluma ayırmıştır. İşte bu, bazı uzmanlarca kemikleşmiş/durağan olarak nitelenen bir yapıdır. Fakat kemikleşmiş bir insan topluluğu, sürdürülebilir bir istikrara asla kavuşamaz. Eğer böyle bir toplum şu an için istikrarlı gibi görünüyorsa, bunun tek sebebi bir krizin henüz tam anlamıyla patlak vermemiş olmasındandır. Halk için ufukta yeni bir fırsat görünmektedir. Çin'in iki kutuplu toplum yapısı çökmeye mahkûmdur. Öncelikle, demokrasi kavramı genel olarak halkın zihninde yer etmiştir. Çin A.Ş.'nin hissedarlarının bile birçoğu, demokrasinin iyi bir şey olduğuna ve Çin'in de eninde sonunda bu doğrultuda bir yola gireceğine inanmaktadır. Fakat maddi çıkarları mevcut siyasi düzene endekli olduğu için bu anlayışı halka açıklamak onlar için uygun olmayacaktır. Ayrıca demokratik değişimin öncülüğünü yapacak cesarete de sahip değildirler. Ancak, demokrasi kavramının halkın zihninde yer etmiş olması, bir şeylerin değişme ve insanların karar verme zamanı geldiğinde, birçok insanın doğru yönü seçeceğinin garantisidir. Gerek Çin içerisinde gerekse Çin dışındaki demokrasi savunucularının onlarca yıldır gösterdikleri çabalar sayesinde, demokratik değerler zaten iyi bir şekilde kamuoyunda yerleşmiştir.

Daha ayrışık gruplardan oluşan Çin Vatandaşları ile kıyaslandığında, Çin Seçkinlerinin çok daha

fazla ortak ve uyumlu çıkarları olduğu görülmektedir. Fakat bu uyum, temelinde ortak çıkarları bulunan karmaşık çıkar gruplarının satın alınmasına ya da rüşvete dayalıdır. İktidarı ele geçirmeye yönelik iç mü-cadeleler, Komünist Parti'nin kuruluşundan bu yana hiç bitmemiştir. En tepedeki liderlerin nüfuzunun sürekli azalmasıyla birlikte, bir sonraki neslin liderliği için yapılan mücadele er ya da geç kamuoyuna yansımaya başlayacaktır. Bu arada, vatandaşlar daha da olgunlaşmakta, kendi sivil hakları için yaptıkları mücadelede daha becerikli ve daha atılgan hâle gelmektedirler. Seçkin Çin elbette ki vatandaşlar toplumunun çektiği sıkıntıları görmezden gelebilir; fakat bireysel müracaatlar sonuç vermezse vatandaşlar da en nihayetinde birleşecek ve organize bir isyan oluşturacaktır. Vatandaşlar arasında, interneti çok fazla kullandıklarından dolayı internet vatandaşları adı verilen ve sayısı 100 milyonu bulan bir alt grup bulunmaktadır. İnternet vatandaşları, satın alınamayacak bir "enformas-yon seçkinleri" grubunu oluşturmaktadır ve bu grup ileride, organize eylemlerde önemli bir rol oynayacaktır. Genel olarak, sivil toplum güçleri geliştikçe ve sivil protestoların sayısı arttıkça, farklı fraksiyonlar ile komünist yönetim ara-sındaki iktidar mücadelesi daha da açığa çıkacaktır. Özellikle dış baskı kritik bir seviyeye ulaştıktan sonra, ÇKP'ye rakip fraksiyonlar sivil kuvvetleri ciddiye almaya ve bunların desteğini aramaya başlayacaktır. Bu, Seçkin Çin'in açılması ve ayrışması anlamına gelmektedir.

Eskiden komünistlerin tekeline olan bir siyasi alana girmek için çok çeşitli gruplara kapı aralanacaktır. Komünist rejim, Seçkin Çin'in yüksek operasyon maliyetini sırtında taşımaktadır ve satın alınan bu seçkinlerin sürekli artan taleplerini karşılamak, gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Bunun yanı sıra, tek gövde, iki kanat ve iki pençe stratejisi de her zaman işe yaramayabilir. Bu nedenle, ekonomik dalga bir kez tersine dönerse (ki doğası gereği dönecektir), Seçkin Çin içerisinde bir kriz, Vatandaş Çin tarafında da bir isyan patlak verecektir. Bu iki Çin'in iki kutuplu yapısı, bir ekonomik kriz olmasa da dağılmaya mahkûmdur. Vatandaşlar bu doğrultuda itici güç görevi görmektedirler. Vatandaş Çin'in gücü, teşkilatlanma düzeyi ve direniş hareketlerinin sürdürülebilirliği ile ölçülebilir. Sendikaların, çiftçi birliklerinin, dinî ve etnik oluşumların ve diğer sivil toplum örgütlerinin kurulması da Vatandaş Çin toplumunun gücünden sayılabilir. Çinli yetkililer medyayı sıkı şekilde kontrol ediyor olsalar da, internet kullanımı vatandaşların uyanmasını ve teşkilatlanmasını kolaylaştırmıştır. Sanal âlemin dili ile konuşursak, komünist rejim tüm ahlaki değerlerini hızla kaybederken vatandaşlar

hünerli bir şekilde örgütlenmektedir. Komünist rejim yayınlanmasını engellemek için büyük çaba sarf etmiş olsa da, Manifesto 08'in yayınlanmasının akabinde vatandaşlardan gelen destek, hızlı ve eşî görülmemiş bir boyutta olmuştur. Manifesto'nun altına gerçek isimleri ile imzalarını koyanlar, farklı sosyal kesimlerden gelmektedirler. Bu grup, farklı sosyal kesimleri geniş bir yelpazede etkin biçimde temsil eden fiili bir küçük parlamento vazifesi görebilir. Bu manifesto âdetâ bir slogan hâline gelmiştir. Sayıları 11 bine ulaşan ve gerçek adları ile imza atan bu kişilerin desteği ile manifesto, vatandaşların münferit protesto eylemlerini nihayetinde sistemin değişmesini talep eden uzun soluklu bir harekete dönüştürebilir. Manifesto, çok sayıda yeni lideri ile yeni bir örgütlenme biçimi de doğurabilir. Ve bu daha başlangıçtır. Doğrultusu belirli olan bir siyasi direniş hareketiyle birlikte Vatandaş Çin, Komünist rejim üzerindeki baskısını gitgide arttıracaktır ve bunun sonucunda Çin A.Ş.'nin hissedarları ayrışacak ve bölüneceklerdir. İki sebepten dolayı hepsi kendi yollarına gideceklerdir: Birincisi, vatandaşlar sayıca seçkinlerden çok daha fazladır. Vatandaş Çin, Çin'in geleceğidir; Seçkin Çin ise varlığını devam ettiremeyecektir. Geleceğe dönük tedbir almak için, seçkinlerin birtakım üyeleri, zamanı geldiğinde kazanan taraf ile bir çeşit ittifak yapmak isteyecektir. İkincisi ise, Çin A.Ş. hissedarlarının hepsi de adi ve aşağılık değildir. Birçoğu, çıkarları ile vicdanları arasında bir denge kurmak isteyecek insanlardır. İyi ile kötü arasındaki mücadelenin baskısı altında, eski denge noktası kırılacak ve yerine yeni bir denge noktası bulunacaktır; ki bu da kendileri ile eski siyasi kadro arasına bir sınır çizmek anlamına gelmektedir. Google'ın Çin hükümetinin zorbalıklarına karşı başkaldırısı, bunun sadece bir örneğidir. Çin A.Ş.'den kopan bu seçkin üyeler, gelecekteki Demokratik Çin için ortak bir temel oluşturmaya katkıda bulunacak ve demokratik Çin'in doğuşu için baskı yapacaklardır. Demokratik Çin'in temellerinin atılması için gerekli ortak zemini nereden bulacağız? Vatandaşların Çin'i ile Seçkinlerin Çin'i arasındaki boşluğu doldurmak üzere, iki yönlü bir köprü görevi görecek bir siyasi dil sistemi inşa etmemiz gerekmektedir. Kademeli olarak evrensel değerlere dayalı bir konsensüs geliştirmeye ihtiyacımız vardır. İşte Manifesto 08'in de yapmayı amaçladığı şey, tam olarak budur. Bu tarz ortak bir siyasi dil internetin ve diğer teknolojik imkânların da yardımıyla giderek daha popüler ve etkili olacaktır. Bu nedenle, uluslararası camianın Çin hükümetine internet özgürlüğü ile ilgili daha fazla baskı yapması, demokrasinin Çin'e gelmesinde etkili bir destek olacaktır. Komünist Çin yönetimi, iki kutuplu "iki Çin" yapısını idame ettirmek için hangi strate-

jiyi uygularsa uygulasin, bir gerçeği değiştiremez: Çin'in sıradan vatandaşları (vatandaşlar) ekonomik büyümenin getirdiklerinden adil biçimde yararlanamamaktadırlar. Şimdiye kadar Çin, temel bir sosyal sigorta ağı kurma konusunda herhangi bir atılım yapmamıştır. Seçkinlerin amansız sömürsü altında konut, sağlık sigortası ve çocukların eğitim masrafları, sıradan bir Çinli için üç adet aşılmaz engel anlamına gelmektedir. Kamu güvenliği ciddi oranda kötüleşmiş ve ortada sosyal adalet diye bir şey kalmamıştır. Bugünün Çin'ini kabaca incelersek, vatandaşların gündelik hayatı gitgide katlanılmaz bir hâl alırken, ülkenin, refahını eksiksiz bir şekilde gösterdiğini üzüntü ile gözlemekteyiz. Sıradan insanlar saygın ve nizami bir yaşam sürmeye dair tüm umutlarını yitirmiş durumdadırlar (İşte bu nedenle Çin hükümeti bir taraftan ülkenin refahını ön plana çıkarırken diğer tarafta da siyasi muhaliflere bu denli acımasız davranmaktadır. Zira bu refahın ne kadar kırılgan olduğunu bilmektedir.). Dahası, seçkinler de kendilerini aşırı derecede güvensiz hissetmektedirler. Önceleri, "ülkeye varı yoğuyla hizmet etmek" diye tabir edilen, bir devlet görevlisinin aile üyelerinin yaşamlarını yurt dışında sürdürmeleri yaygınken; artık yeni moda, çok sayıda başarılı iş adamının Çin'e gelip yerleşmesidir. İşte bu nedenle vatandaşların derin öfke ve nefretiyle karşı karşıya olan seçkinler, vatandaşları kendilerine yönelik büyük bir tehdit algılamaktadırlar. Ayrıca, devlet görevlilerinin görev sürelerinin sınırlarına bakıldığında görülen mevcut yapay istikrar, iktidar mücadelesini sümen altı edemez. Günümüzde tüm memurlar yozlaşmış ve tüm iş adamları rüşvet konusunda ustalaşmış olduğu için, iktidar mücadelesini kim kaybederse anında hem otorite hem de vatandaşlar tarafından kenara atılmakta, kınanmakta ve kötülenmektedir ve tüm medeni haklarını yitirmektedir. Seçkin Çin gerçekten de yarını olmayan bir toplumdur ve bu toplumda hiç kimse güvenli ve saygıdeğer bir yaşam süremez. Çin, kaçınılmaz olarak düzgün bir reform yapma ve tüm insanların temel haklarını kurumsal olarak garanti altına alabilecek bir sistem kurma gereksinimindedir. Bu, hem seçkinlerin hem de vatandaşların ihtiyacıdır. Bu amaca ulaşabilmek için, benim "üçüncü Çin" olarak adlandırdığım -toplumun tüm fertlerinin özgürlük, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelelerinden faydalanarak yaşadığı- demokratik bir Çin'e doğru yürümek durumundayız.

Son Notlar

Orijinal metinde yazar bu ifadeyi "Shiltizen" olarak ifade etmiştir. (Ç. n.)

CCTV, Çin Merkez Televizyonu'nun (China Central Television) kısaltmasıdır. (Ç. n.)

Orijinal metinde "river crab" olarak geçmektedir. (Ç. n.)

Orijinal metinde "Three represents" olarak geçmektedir. (Ç. n.)

*Bu Makede İ.H.H. Tarafından Yayınlanan Hür Doğu Türkistan Sempozyumu adlı kitap'tan alınmıştır.

DOĞU TÜRKİSTAN'dan HABERLER

KAŞGAR ŞEHİRİNDE UYGURLARIN İNTERNETE ERİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KISITLAMAK İÇİN ÖZEL GENELGE YAYINLANDI.

Kamu güvenliği birimleri tarafından yayınlanan genelgede, internet ve telefon gibi iletişim araçlarıyla, ülkeyi bölme amaçlı edebi eser, yasal olmayan dini düşünceler, milletler barışına zararlı haberler, Çin Komünist Partisi (ÇKP) ve devlet görevlilerine yönelik iftira ve yalan haberleri yayanlar yasal müeyyideye tabi tutulacaklardır, denmektedir.

5 TEMMUZ ÜRÜMÇİ OLAYLARINDA YARALANAN ADİL ABDULLAH KAYIP

5 Temmuz olayları sırasında Kargalık Nahiyesindeki atölyesinde çalışmaktayken polis kurşunuyla yaralanan Adil Abdullah, tedavi için gittiği Barın köyü sağlık merkezinde po-

lislerce şüpheli olarak tutuklanmıştır ve tutuklandıktan sonra kendisinden hiç haber alınmamış, nerede tutuklu olduğu ve isnat edilen suçu da öğrenilememiştir.

5 TEMMUZ OLAYLARINDAN SONRA KAŞGAR VİLAYETİNDE TUTUKLANANLAR HAKKINDA YENİ BİLGİ

Çin hükümeti 5 Temmuz olaylarından sonra Kaşgar vilayetinde kaç kişinin tutuklandığı konusunda basına bilgi vermemektedir ve bu konu uluslar arası insan hakları örgütlerinin gündemindeydi. Yeni elde edilen Kaşgar bölge hükümeti hizmet raporuna göre Kaşgar vilayetinde Temmuz – Eylül 2009 arasında istikrarı koruma ve 5 Temmuz olaylarıyla ilişkisi olanları tutuklama harekâtı gerçekleştirilmiştir. Ekim 2009'a kadar Maralbaşı, Yenihisar, Yarkent nahiyelerinde bu kapsamda 1077 kişi tutuklanmıştır. Çin hükümetinin konuyla ilgili net bilgi vermemesine karşın 5 Temmuz olaylarından sonra tutuklananların sayısının on binden fazla olduğu iddia edilmektedir.

HERKESE ÇİN DEVLETİ TARAFINDAN HAZIRLANAN DÖRT KİTAPIN OKUNMA-SI ZORUNLU KILINDI.

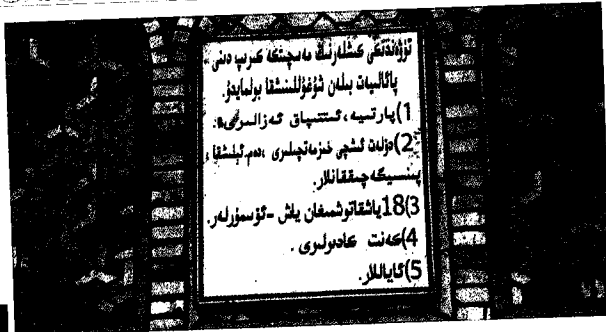
ÇKP Uygur bölgesi sekreterliği propaganda bürosu milletler barışını daha da geliştirmek amacıyla dört kitap hazırladı ve bu dört kitabın tüm Uygurlar tarafından okunması zorunlu hale getirildi. Bu dört kitap şunlardır: Şincang'ın üç tarihi, Çin'e özgü sosyalizm – soru ve cevaplar, Şincang insan hakları eğitim kitabı. Çin hükümeti bu tür kitaplarla kendi düşüncesini Uygur halkına aşılama çalışmaktadır.

YARKENT NAHIYESİNDE OBULKASIM ÖMER'E İDAM CEZASI VERİLDİ VE İNFAZ EDİLDİ.

Obul Kasım Ömer 24 Şubat günü Yarkent nahiyesinde bir Çinliyi öldürme ve birkaç Çinliyi yaralama suçundan tutuklanmıştır. 6 Nisan'a kadar tutuklu kaldıktan sonra yerel mahkeme tarafından idamla cezalandırılarak idam edilmiştir.

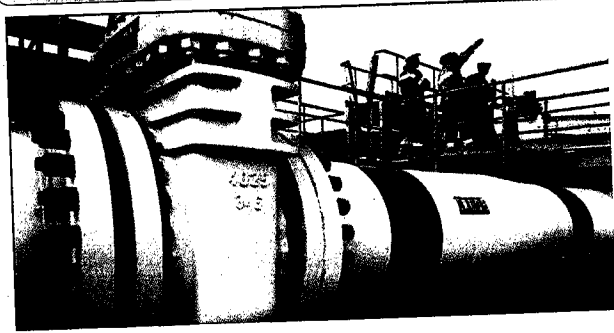
UYGUR BÖLGESİNDE DEVLET ÇALIŞANLARININ CAMİYE GİRMELERİ YASAKLANDI.

Çin hükümeti bu aydan itibaren ergenlik

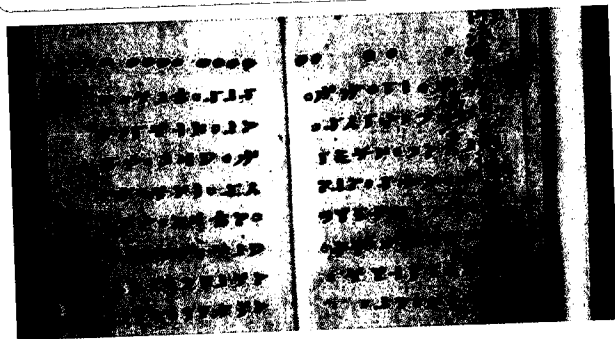
çağına gelmemiş çocuklar, öğrenciler, ÇKP üyeleri, devlet çalışanları ve öğretmenlerin camiye girmeleri yasaklandı.

ÇİNLİ DOĞAL GAZ ŞİRKETLERİ KUÇAR NAHIYESİNDEKİ DOĞAL GAZ BÖLGESİNDEN 50 MİLYAR METREKÜP DOĞAL GAZI ÇİN'E NAKLETTİ.

Çin makamları batının gazını doğuya taşıma boru hattı ile 27 Mayıs'a kadar Kuçar nahiyesinden 50 milyar metreküp doğal gaz taşıdı. Çin makamları batının gazını doğuya taşıma projesi kapsamında birinci boru hattını 2004 yılında, ikinci boru hattını 2008 yılında tamamladıktan sonra üçüncü boru hattını inşa etmeye başladı. Dördüncü boru hattı ise planlama aşamasındadır.

DİNİ İÇERİKLİ KİTAP BASTIRMAK SUÇ

Ürümçi savcılığı Ahmet Emin ve arkadaşları hakkında aşağıdaki dini kitapları bastırdıkları gerekçesiyle ülkeyi bölmeye teşebbüs ve yasal olmayan yoldan ticaret yapmak suçundan dava dilekçesi hazırladı. Ahmet Emin ve arkadaşlarının 2008 yılında Çin'in iç bölgelerine giderek bastırıp Uygur bölgesinde sattıkları iddia edilen kitaplar şunlar, İbni Kesir tefsiri, Riyaziu's-salihiyn, İman ve hayat, İmanın şerhi, İslam esasları, İslam

ÇİN YENİ ÇİFT DİLDE EĞİTİM PLANINI AÇIKLADI

[illegible]

EKMELEDDİN İHSANOĞLU: UYGURLARA
DİNİ VE MİLLİ ÖZGÜRLÜKLER DAHA
FAZLA VERİLMELİDİR.

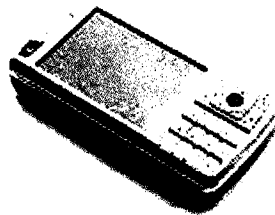

24

5 TEMMUZ OLAYLARINDA TUTUKLANARAK İŞKENCEDEN ÖLEN SAHİPSİZ İNSANLARIN GESETLERİ YAKILDI.

ÇİN TERÖRİST BİR ÖRGÜTÜN YOK EDİLDİĞİNİ AÇIKLADI

ÖĞRENCİLER SIKI KONTROLDEN GEÇİRİLİYOR

DOĞU TÜRKİSTAN MESELESİ AVRUPA PARLAMENTOSUNDA

29-30 Nisan 2010 tarihleri arasında Belçika'nın Brüksel kentinde Avrupa Parlamentosu üyesi, Avrupa liberaller ve Demokratlar Birliği başkan yardımcısı sayın Nikkolo Rinaldi'nin koordine ettiği "Çin hükümeti ile müzakereler, Çin kanunlarının işleyişi ve Uygurların hukuku" konulu toplantı yapıldı. Toplantıya Dünya Uygur Kurultayına üye teşkilatların başkanları eş başkanları temsilcilerinden oluşan Uygurların dışında Avrupa'daki İnsan Hakları Örgütleri, Uluslar arası Af Örgütü, tehlike altındaki milletleri koruma teşkilatı ve diğer uluslar arası sivil toplum örgüt temsilcileri ve bir grup parlamento üyesi katıldı. Toplantının oturumunu Avrupa Liberaller ve Demokratlar Birliği başkan yardımcısı sayın Nikkolo Rinaldi yaptı. Bu toplantıya ayrıca konuşmacı olarak Avrupa Parlamentosu üyesi Liberaller ve Demokratlar Birliği başkanı sayın Marco Pannella, Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları komisyonu başkanı sayın Geoffrey Harris, Birleşmiş Milletlerde Temsil Edilmeyen Milletler Teşkilatı Genel Sekreteri sayın Marino Busdachin, Amerika END Fondu başkan yardımcısı sayın Luiza Koan Giriw katılarak her biri ayrı ayrı kendi fikir ve düşüncelerini sundu.

RABİYE KADIR KATILAN DÜNYA UYGUR KURULTAYI BAŞKANI

29-30 Nisan 2010 günü Belçika'nın Brüksel kentinde Avrupa Parlamentosundaki toplantının sonunda Dünya Uygur Kurultayı Başkanı sayın Rabiye Kadir hanım yaptığı basın toplantısında muhabirlerin sorularını cevaplandırdı. Avrupa Parlamentosundaki Çin ile Müza-

kereler, Çin'deki kanunların işleyişi, Uygur halkının hukuku konulu Doğu Türkistan meselesinin tartışıldığı toplantıya Amerika, Kanada, Türkiye, Avustralya, Japonya, Kazakistan, Kırgızistan, İsviçre, İsveç, Norveç, Hollanda, Fransa, Almanya ve Belçika'da bulunan Dünya Uygur Kurultayına üye teşkilatların başkanları, yöneticileri ve konunun uzmanı Doğu Türkistanlılar bir araya geldi. Basın toplantısına ayrıca UNPO, genel sekreteri Marino Busdachin, Avrupa Liberaller ve Demokratikler Birliği başkan yardımcısı Nikkolo Rinaldi, Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu başkanı

Geoffrey Harris ve Amerika Demokrasi Geliştirme vakfı başkan yardımcısı Luiza Koan Giriw'de hazır bulundu. Basın mensuplarının sorularını ayrı ayrı cevaplayan Dünya Uygur Kurultayı başkanı sayın Rabiye Kadir hanım öncelikle konusu Doğu Türkistan meselesi olan böylesi uluslar arası bir toplantının yapılmasında büyük çaba gösteren sayın Nikkolo Rinaldi, Sayın Marino Busdachin ve Sayın Luiza Koan hanıma Doğu Türkistan halkı adına teşekkür ederim siz değerli basın mensuplarından bir ricam daha var, Doğu Türkistan'ın ve Uygur halkının feryat ve çığlıklarının dünyaya duyurulması gerek buda sizlerin aracılığı ile olur yazılı basın ve görsel basın olarak Doğu Türkistan'ın sesinin duyulması dünya milletlerinin dikkatlerini bu coğrafyaya çekmek demektir. Doğu Türkistan'ın mazlum Uygur halkının kurtuluşu için atılan adımdır bu vesile ile hepinize göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederim dedi.

AVRUPA PARLAMENTOSUNDAKİ TOPLANTI SONA ERDİ

29 Nisan 02 Mayıs tarihleri arasında Belçika'nın Brüksel kentinde Avrupa Parlamentosu binasında düzenlenen toplantı sona erdi. Avrupa Parlamentosunda yapılan bu toplantının hemen sonrası üç gün süren ve Dünya Uygur Kurultayına bağlı teşkilatlarımızın başkanları ve yönetici kadrosunun katıldığı Genç liderler Yetiştirme semineri yapıldı. Bu toplantıya Dünya Uygur Kurultayı üyesi teşkilatlarımızın Amerika, Türkiye, İsviçre, Almanya, Avustralya, Norveç, İsveç, Kazakistan, Kırgızistan ve Japonya'dan gelen Doğu Türkistan teşkilat başkanları ve yöneticileri katıldı.

NİĞDE VALİSİNE ZİYARET

Niğde Üniversitesi Kitap Kulübü tarafından düzenlenen "Türk Dünyası ve Doğu Türkistan" adlı konferans için Niğde'ye giden Doğu Türkistan kültür ve dayanışma derneği genel başkanı sayın Seyit Tümtürk konferans öncesi Niğde Valisi Sayın Alim Barut'u makamında ziyaret etti. Bu ziyaret esnasında Niğde Üniversitesi Öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Remzi Kılıç, Yrd. Doç. Dr. Sayın Şahin Oruç ile kitap kulübü üyeleri hazır bu-

lundu. Daha sonra yine aynı heyet ile sırasıyla Niğde Belediye Başkanı Sayın Faruk Akdoğan'ı ve Niğde Üniversitesi rektör yardımcısı sayın Prof. Dr. Murat Alp makamlarında ziyaret edilerek Doğu Türkistan'ın dün ve bugün hakkında geniş çaplı bilgi verildi. Daha sonra Üniversite'deki konferansa konuşmacı olarak katılan sayın Tümtürk'ü üniversite öğretim üyeleri öğrenciler ve yerel medya yoğun ilgi gösterdiler. Sayın Seyit Tümtürk tarafından Doğu Türkistan hakkında bilgi sunulurken 5 Temmuz 2009 Urumçi olayları sonrası gelişmeler hakkında bilgi verildi. Günün anısına yayımlanan Gökbayrak dergisinin özel sayısı hediye edildi.

DOĞU TÜRKİSTAN PLATFORMU OLUŞTURULDU

Kutsal davamızı Türkiye'de yürütmekte olan Doğu Türkistan Teşkilatları 18.05.2010 tarihinde İstanbul Zeytinburnu'nda bulunan Doğu Türkistanlı Göçmenler derneği toplantı salonunda bir araya geldiler. Başta Doğu Türkistan Kültür Ve Dayanışma Derneği adına Sayın Seyit Tümtürk, Doğu Türkistan Maarif Dayanışma derneği adına Sayın Hidayetullah Oğuzhan ve Genel Sekreter Doktor Alim Can, Doğu Türkistan Vakfı adına Sayın M.İsa Artış Alimcan Karluk, Doğu Türkistan Göçmenler derneği adına Yakup Can F.Ahmet Yüksel, Doğu Türkistan Gençlik Derneği adına Fahri Başkan Sayın Arslan Alptekin ve Tibet Yüctürk, Doğu Türkistan Dayanışma Derneği başkanı İsmail Cengiz katıldı. Türkiye'de faaliyet gösteren bu derneklerin tamamı oluşturulan bu platformda birlikte hareket etme kararı aldılar. 5 Temmuz 2009 Urumçi olaylarının yıldönümü münasebeti ile nasıl hareket

edileceği istişare edildi. Bu toplantı sonucu Doğu Türkistan hizmet komitesi kurularak altı teşkilatın başkanları yönetim kurulu üyeleri olarak seçilmişlerdir. Aynı zamanda Türkiye'de yapılacak toplantı, gösteri, anma günlerinde ortak karar alarak birlikte hareket etme kararı alınmıştır.

ERCIYES ÜNİVERSİTESİNDE GENÇLİK ŞÖLENİ ve DOĞU TÜRKİSTAN

17 Mayıs 2010 da Erciyes Üniversitesinde başlayan Gençlik Şölenlerine üniversite öğrencilerinin yanı sıra Kayseri halkı da yoğun ilgi göstererek yapılmakta olan şöenlikleri izlemektedir. 21 Mayıs akşamı sona erecek olan şöen alanına Erciyes Üniversitesi Rektörlüğünce derneğimize tahsis edilen alanda Doğu Türkistan tanıtıldı. Kayseri'de faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri vakıf ve derneklerin her biri kendilerine gelir amaçlı kermes düzenleyerek hem yardım hem dernek ve vakıflarının tanıtımını yaptılar. Bizlerde Doğu Türkistanlılar olarak Uygur mutfağından örnekler ile Doğu Türkistan ve Uygur halkının damak tadı yemeklerini Üniversiteli gençlerle paylaştık. Derneğimizin hanımlar komisyonu başkanı Sayın Rabiye İltürk ve ekibinin hazırlayıp sunduğu Doğu Türkistan'ın Uygurlara has leziz yemekleri ziyaretçilere ikram edildi.

DÜNYA UYGUR KURULTAYI JAPONYADA

Dünya Uygur Kurultayı genel başkan yar-

dımcıları Seyit TÜMTÜRK ve Ömer KANAT ile beraberinde ki heyet 19 Mayıs 24 Mayıs tarihleri arasında Japonya'nın başkenti Tokyo ve önemli şehirlerinden biri olan Osaka'da bir dizi programa katıldı. 20 Mayıs 2010 günü Japonya'nın yüksek tirajlı gazetelerinden "Asaki Shimbon" da bir röportaj verdi. DUK başkan yardımcısı Seyit TÜMTÜRK röportaj esnasında gazetesinin "Çin'in Uygur özerk bölgesine yardım etme kararını değerlendirmesi"ne yönelik sorusuna -Çin devleti 60 yıldan fazla bir zamandan beri tüm yer altı ve yer üstü zenginlikleri sömürerek, zorunlu göç politikaları ve asimilasyona yönelik adımları pesi sıra özellikle 5 Tem-

Yeraltı ve üstü zenginliklerini talan edercesine Çin'in iç bölgesine taşıyan Çin devletinin acaba kimin hakkını kime vereceğini iyi düşünmek gerektiğini beyan etti. 21.05.2010 günü Liberal Demokrat Parti merkezinde eski başbakan Shinzo ABE'nin ve parlamenterlerinde hazır bulunduğu bir heyet Dünya Uygur Kurultayı temsilcilerini kabul etti. Heyetlerin görüşmesinde ağırlıklı olarak Doğu Türkistan ve Uygur Türklerinin sorunları ele alınırken, Türkiye merkezli bir Türk Dünyası politikasının şekillenmesi bu minvalde ilerlenmesi gerektiğinin altı çizildi. Aynı günün akşamı Japonya Uygur Cemiyeti DUK heyeti onuruna bir resepsiyon verdi. Resepsiyon öncesi Japon televizyon ve gazetecilerin hazır bulunduğu bir basın toplantısı düzenlenerek Uygur Türklerinin dünü ve bu gününe dair bilgiler verildi.

ABDULLAH BUKSUR ANKARA ŞUBE MİZDE

Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Ankara Şubesinin 15 günde bir düzenlediği toplantının bu haftaki konuğu Türk Dünyası İnsan Hakları Derneği Başkanı sayın Abdullah BUKSUR oldu. Sayın BUKSUR

konuşmasının başında Türk Dünyası İnsan Hakları Derneği hakkında bilgi vererek bu zamana kadar yaptıkları programlardan kısaca bahsetti. Konuşmasında Türk dünyasında yaşanan sıkıntılara değinen, bu sorunlara çözüm önerileri sunan Sayın BUKSUR Doğu Türkistan konusunda da, ulusal ve uluslararası normlarda nelerin yapılabileceği Çin devletinin Doğu Türkistan'da işlemekte olduğu insanlık suçunun dünya kamuoyunda nasıl algılandığını ve hak ödevlerin Doğu Türkistan'da Uygur Türklerine olan etkisi gibi hukuksal konularda dinleyenlere geniş bilgi verdi.

DÜNYA KÜLTÜRLERİ VE GENÇLERİNİN BÜYÜK ANADOLU BULUŞMASI

19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı dolayısı ile 14-21 Mayıs 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve bu yıl 3.sü düzenlenen Dünya Kültürleri ve Gençlerinin Büyük Anadolu Buluşması etkinliklerine Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Ankara şubesi olarak katıldık. Türkiye'nin 81 ilinin ve 50'den fazla ülkenin yer aldığı etkinlik 15 Mayıs günü Anıtkabir ziyareti ile başladı. Ardından katılımcı ülkelerin ve Doğu Türkistan'ımızın da bayrağının yer aldığı sevgi kortejinin yürüyüşü düzenlendi. Sevgi kortejinin Atatürk Kültür Merkezine ulaşması ile resmen başlayan etkinlik ile ilk olarak açılış galası düzenlendi. Katılımcı ül-

kelerin ve Gökbayrak'ın yer aldığı açılış seramonisi renkli gösterilere sahne oldu. Gençlik haftası dolayısı ile düzenlenen programda Doğu Türkistan kültürünü tanıtmak üzere stand kurularak gerek yerli, gerekse yabancı katılımcılara Doğu Türkistan'ın mutfak kültürü, giyim, müzik gibi kültürümüze has örnekleri sergilendi.

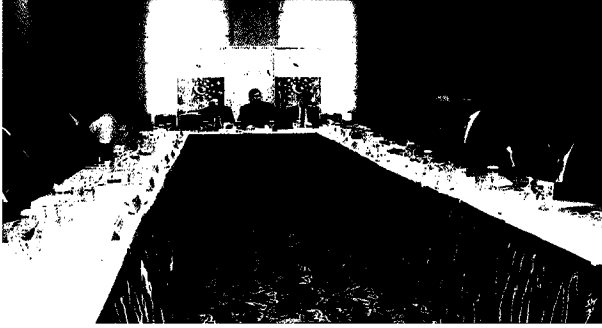
DEVLET BAKANİ VE BAŞBAKAN YARDIMCISI BÜLENT ARINÇ'I ZİYARET

Urumçi olaylarının yıldönümü öncesi derneğimiz genel başkanı, Dünya Uygur Kurultayı başkan yardımcısı Seyit TÜMTÜRK bey Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Bülent ARINÇ'ı makamında ziyaret etti. 5 Temmuz 2009 da vukuu bulan, yüzlerce Doğu Türkistan'lı Uygur'un şehit edilmesi, binlercesinin yaralanması ve tutuklanması ile son bulan olayların 1. yılı yaklaşırken, Doğu Türkistan davasına olan yakınlığı ile bilinen ve her zeminde desteklerini bizlerden esirgemeyen Devlet Bakanı Sayın ARINÇ, Doğu Türkistan heyetini makamında kabul etti. Bu kabul sırasında Milli Eğitim Komisyonu Başkanı Sayın Prof. Dr. Mehmet SAĞLAM ve Sayın Ömer BOLAT da hazır bulundu. 5 Temmuz Urumçi olaylarının yıldönümü öncesi sayın ARINÇ'a konuyla ilgili bilgi verildi. Sayın TÜMTÜRK görüşmede Urumçi olaylarının üzerinden bir yıl geçmesine rağmen Çin devletinin Kaşgar ve Gulca gibi vilayetlerde baskılarını devam ettirdiğini belirterek, Çin devletinin yıldırma ve sindirme politikalarını aralıksız sürdürdüğüne dikkat çekti. Sayın Bülent ARINÇ'a yapılan ziyaretin ardından meclisteki makamlarında ziyaret edilen Kayseri Milletvekilleri Sayın Yaşar KARAYEL ve Sayın Ahmet ÖKSÜZKAYA'dan da, 5 Temmuz Urumçi olayları ile ilgili destek istenmiş. Her iki milletvekiline de Doğu Türkistan'da şuan yaşanmakta

olan durum ve faaliyetlerimizle ilgili ayrıntılı bilgi verildi.

DÜNYA TÜRK FORUMU İKİNCİ HAZIRLIK TOPLANTISI

20-22 Ekim 2010 tarihlerinde Mardin'de gerçekleştirilecek olan Dünya Türk Forumu'nun ikinci hazırlık toplantısı 9 Haziran'da İstanbul Grand Cevahir Otel Kongre Merkezi'nde yapılacak. İlki duayenlerle 13 Mayıs'ta yapılan hazırlık toplantısının ikincisi sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile gerçekleşecek. "Türk Konseyi, Türk Diasporası ve Sosyoekonomik İş Birliği" ana temalı "DÜNYA TÜRK FORUMU"nun ilki, TASAM tarafından, Mardin'de ve geniş bir katılımı ile gerçekleştirilecektir. Forum'a, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Anlaşması'na katılan ve katılmayan bağımsız Türk Devletlerinden resmi ve sivil delegasyonlarla birlikte, tüm dünyadan Türk diasporasının düşünce ve kanaat önderlerinin katılımı planlanmaktadır. Forum'la gerçekleşecek ilk buluşma sonunda sürdürülebilir, sağlıklı bir kurum-sallaşma da hedeflenmektedir.

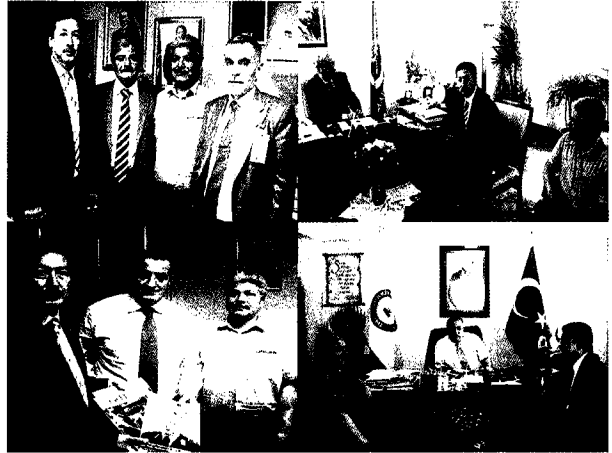
11. OLAĞAN GENEL KURULUMUZA GERÇEKLEŞTİRDİK

20 Haziran Pazar günü derneğimizin 11. Olağan genel kurulunu gerçekleştirdik. Genel kurulumuza delegelerimiz dışında katılımda

yoğundu. Başta Kocasinan Belediye başkanı sayın Bekir YILDIZ ile siyasi parti temsilcileri, sivil toplum örgütlerinin yöneticileri ile çok sayıda dava ve gönül dostumuz bir araya geldi. Açılışta saygı duruşu ve İstiklal marşıyla başlayan programımız, 2 yıllık faaliyet raporunun okunmasından sonra, denetleme ve mali raporların okunarak oylanmasına geçildi. Son olarak tek liste ile girilen genel seçim sonucu delegelerin oy çokluğu ile liste kabul edilerek onaylandı. Programın sonunda ise delegelerimize ve misafirlerimize Doğu Türkistan pilavı ile ayran ikram edildi.

5 TEMMUZ URUMÇİ OLAYLARI ÖNCESİ ZİYARETLER...

Geçtiğimiz yıl Doğu Türkistan'da yaşanan ve hafızalarımıza 5 Temmuz Urumçi olayları olarak geçen hadisenin üzerinden nereden ise bir yıl geçti. 5 Temmuz Urumçi Olayları ve akabinde yaşanan insanlık dışı durumu bir kez daha Dünya ve Türkiye kamuoyuna yansıtmayı düşünen teşkilat başkanlarımız Seyit TÜMTÜRK ve Hayrullah EFENDİGİL, MHP milletvekillerinden Atilla KAYA ve Reşat DOĞRU'yu makamlarında ziyaret ederek, 5 Temmuz öncesi desteklerini istediler. Görüşmelerde o günden bu güne bir yıllık süreçte nelerin yaşandığı ayrıntılı biçimde her iki milletvekilimize anlatılarak Doğu Türkistan'da yaşanan insanlık dışı durumun TBMM gündemine taşınması konusunda iki milletvekilimizden de yardım istendi. Saadet Partisi Genel Başkanı Sayın Prof. Dr. Numan KURTULMUŞ ve KAMU-SEN Genel Başkanı

Sayın Bircan AKYILDIZ makamlarında ziyaret edilerek 5 Temmuz öncesi her iki yöneticiden de yanımızda yer almaları ve ortak hareket etme noktasında destek vermeleri istendi.

5 TEMMUZ ÖNCESİ DOĞU TÜRKİSTAN PANELİ

Geçtiğimiz yıl 5 Temmuz'da Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'de yaşanan insanlık dışı vahşetin birinci yıl dönümü dolayısı ile 5 Temmuz Urumçi olaylarını anmak ve bugünün hafızalardan silinmemesini sağlamak için yapılacak olan etkinliklerin ilk startı Kayseri'de verildi. Melikgazi Belediyesi tiyatro salonunda 26.06.2010 günü saat 20.30 da yapıldı. Tiyatro salonunu dolduran davetlilerin ilgiyle dinledikleri konuşmacıların sunumları ve panelin konusunun Unutulan ülke Doğu Türkistan olmasına karşın kalabalık davetli topluluğuna bakılarak Unutulmayan ülke Doğu Türkistan deyimi doğru olur. Doğu Türkistan kültür ve dayanışma derneği genel merkezi ve Mazlumder Kayseri şubesinin birlikte organize ettiği "Unutulan Ülke Doğu Türkistan" konulu resim sergisi ve panellerle gündeme geldi. Açılış konuşmasını İHH Kayseri temsilcisi Sayın Ergün Sezer'in yaptığı ve Hunat camii müezzini Sayın Mustafa Hoca'nın Kuran'ı Kerim tilavetinden sonra kürsüye davet edilen Mazlumder Kayseri şube başkanı sayın Ahmet Taş Doğu Türkistan'da yaşanmakta olan mezalime değinerek bugün dünyanın çeşitli coğrafyalarında yaşanmakta olan insanlık dışı katliamların ve akan kanların durması gerektiğini söyledi. Panelin ilk konuşmacısı olarak kürsüye gelen Doğu Türkistan kültür ve dayanışma derneği genel başkanı ve Dünya Uygur Kurultayı başkan yardımcısı sayın Seyit Tümtürk Dünden Bugün'e Doğu Türkistan'ı

sinevizyon gösterimi ile anlattı. Çin'in Doğu Türkistan'ı işgal ettiği tarihten günümüze kadar gelişen olaylara değinen sayın Tümtürk bugün Filistin'de, Gazze'de, Keşmir'de yaşanan insanlık dramının katbe kat fazlasının Doğu Türkistan'da yaşanmakta olduğunu ve buna dünyanın ve özellikle İslam dünyasının sessiz kaldığını söyledi. İkinci konuşmacı olarak kürsüye davet edilen Ankara üniversitesi Dil Tarih Coğrafya fakültesi öğretim üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Erkin Emet Doğu Türkistan'ın coğrafi ve stratejik önemi ile Çin tarafından işgal edilmesinden sonra Uygur halkının Çin'in acımasızca uyguladığı politikalarına hiçbir zaman boyun eğmeden fırsat buldukça ayaklanmış ve bu ayaklanmalar Çin tarafından orantısız güç kullanılarak bastırılmıştır. Bunun bir örneğini daha geçen yıl 5 Temmuz'da yaşanan Doğu Türkistan halkı çok büyük bedel ödemiştir ve bundan sonraki süreçte de ödemeye devam edecektir dedi. Son konuşmacı olarak kürsüye davet edilen Adıyaman eski milletvekili ve Mazlumder Genel Başkanı Sayın A. Faruk Ünsal iki yıl önce milletvekili sıfatıyla ziyaret ettiği Doğu Türkistan'da gördükleri anlatarak söze başlayan Sayın A. Faruk Ünsal Doğu Türkistan'da yaşananları kendi gözleriyle görmesem belki bu kadar inanmazdım orada yaşanan dramı Çin her ne kadar saklamaya gizlemeye çalışsa da insanların ne halde oldukları Çin'in burada uyguladığı insanlık dışı politikanın ne kadar acımasız olduğunu gözler önüne sermektedir dedi. Dünyaya kapalı olan adeta bir açık hava cezaevini andıran Doğu Türkistan ve Uygur halkının maruz kaldığı mezalimi dünyaya anlatmak bizlerin vazifesidir, diye sözlerini tamamladı. Panelin kapanış konuşmasını tekrar sayın Ergün Sezer yaparak bu panele uzaktan yakından teşrif ederek bizleri onurlandırdığınız için hepinize teşekkür ederim, bir hususu daha buradan duyurmak istiyorum Doğu Türkistan ve Uygur halkının haklı davalarına gönül veren bir kişi olarak çok şey bildiğimi zannediyordum fakat bu paneller çok eksiklerim olduğunu gördüm en yakın zamanda bu ve bunun gibi panel, seminer ve toplantıların tekrarlanarak Doğu Türkistan'ın bilinmeyen yönlerini kamuoyu ile paylaşmanın gerektiğini söyledi.

MHP TOKAT MİLLETVEKİLİ REŞAT DOĞRU ZİYARET EDİLDİ.

Geçtiğimiz günlerde; Milliyetçi Hareket Partisi Tokat Milletvekili Sayın Reşat DOĞRU bey TBMM'deki makamında Dünya Uygur Kongresi Başkan Yardımcısı Seyit TÜMTÜRK ve Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Ankara Şube Başkanı Hayrullah EFENDİGİL'i kabul etti. Her zaman Doğu Türkistan ve Türk dünyası konusunda hizmete hazır olduğunu belirten sayın DOĞRU bu görüşmeden sonra Dışişleri Bakanından yanıtlaması için yazılı bir soru önergesini Meclis başkanlığına verdi. Sayın Reşat DOĞRU beyin Dışişleri Bakanının yanıtlaması için verdiği soru önergesi; KAYIP TÜRKLERDEN HABER YOK Sincan-Uygur bölgesinde çıkan bu olaylarda birçok kişi hayatını kaybetmiş, birçok kişi yaralanmış ve cezaevine atılmıştır. Bu olaylarda sayısını bilmediğimiz binlerce Uygur Türk'ü kaybolmuş ve akıbetlerinden haber alınamamıştır. Dünya kamuoyunun gözü önünde vuku bulan olaylara yine sesiz kalınmış, Doğu Türkistanlı Türkler kaderlerine terk edilmiş, dünya seyirci olmaya devam etmiştir. Bu olaylardan kaçmayı başaran ve Kamboçya'ya sığınan 20 Doğu Türkistanlı Türk, Birleşmiş Milletlere sığınma talebi bulunmasına rağmen, 1 Milyar 200 milyon dolar hibe karşılığında Çin'e teslim edilmiş ve teslim edildikten sonra akıbetlerinden herhangi bir bilgi alınamamıştır. Dr. Reşat DOĞRU çıkan 5 Temmuz olaylarında kaç kişinin hayatını kaybettiğini, kaç kişinin yaralandığını ve kaç kişinin cezaevine atıldığını sordu. Aynı şekilde Kamboçya'ya belli bir bedel karşılığında Çin'e

teslim edilen Uygur Türklerinin akıbetleri hakkında Dış İşleri Bakanlığına bilgi ulaştırılıp ulaştırılmadığının da bildirilmesini istedi. Sayın DOĞRU, hükümetin Türk Dünyasına karşı yeterli ilgiyi göstermediğini ve buradaki Türklerin sahipsiz kaldığını devlet olarak millet olarak onlara destek olunması gerektiğini söyledi.

ERESİN OTELDE BASIN TOPLANTISI DÜZENLENDİ

5 Temmuz 2009 da Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'de meydana gelen ve binlerce Müslüman Uygur Türk'ünün hayatını kaybettiği yine aynı olaylarda on binlerce Uygur Türk'ünün yaralandığı veya tutuklandığının üzerinden ne-rede ise bir yıl geçti. İşte bu bir yıllık süreçte çeşitli etkinliklerde Doğu Türkistan'da 5 Temmuz Urumçi olayları gerek öncesi ve sonrası olarak ele alınarak Türk basını ve kamuoyu gerekse Dünya basını ve kamuoyu Doğu Türkistan'da yaşanan insanlık dramından haberdar edilmeye çalışıldı. İşte bu nedenle Türkiye de faaliyet gösteren Doğu Türkistan teşkilatları aldığı kararla "Doğu Türkistan platformu" adındaki bu platform ile 5 Temmuz Urumçi olaylarını basın aracılığıyla dünya ve Türkiye kamuoyuna duyurmak amacı ile İstanbul'da ERESİN otelde tüm siyasi partilerimizi temsil eden milletvekili il başkanları ve sivil toplum kuruluşlarının katıldığı basın toplantısı yapıldı.

ŞARKI TÜRKİSTAN TARİHİ

Mehmet Emin BUĞRA
Çeviri: Gökbayrak

Doğu Türkistan'ın Tekrar Çağatay Hanedanı Hakimiyeti Altına Girmesi

Mevlana Erşidin daha sonra Tuğluk Tömür Han'dan izin alarak Kuçar'a yerleşti ve orada vefat etti. Mevlana Erşidin'in mezarı şu an Kuçar'da çok ziyaret edilen mezarlardan biridir ve bu Kuçar'daki dini alimlerin çoğu Mevlana Erşidin'in soyundan gelmektedir. Hicri 762'de Pulaşi Beg vefat etti ve Tuğluk Tömür Han onun makamını ve Duğlat hükümdarlık görevini onun 7 yaşındaki oğlu Hudadadihan'a verdi. Hudadadihan'ın amcası Kameriddin Beg onun yerine beyliği yönetti. Tuğluk Tömür Han çok aktif ve askeri yeteneğe sahip bir kişiydi. Bu sayede gün geçtikçe askeri gücünü pekiştirdi ve tüm Doğu Türkistan halkını kendi hakimiyeti altına aldı. Böylelikle Tuğluk Tömür Han yurtta barışı en iyi şekilde sağladı ve tüm Çağatay milletini kendi bayrağı altına almaya hazırlandı.

Tuğluk Tömür Han'ın Batı Türkistan'ı Alması

Hicri 737 (Miladi 1336)'dan itibaren Batı Türkistan'da Cengiz Han'ın soyundan olmayan Barlas adlı Türk kabilesinin başkanı olan Emir Kazanhan güçlenerek yönetimi ele geçirdi. Görünürde Çağatay hanedanından bir kişiyi tahtta tutar ve ona karşı gelenleri yok ederdi. Daha sonra Emir Kazanhan öldürüldü, böylelikle Batı Türkistan büyük kargaşaya sürüklendi ve iç savaş başladı.

Tuğluk Tömür Han bu durumun kendi çıkarı için çok elverişli olduğunu düşünerek Hicri 760'ta gayet düzenli bir orduyla Batı Türkistan'a yöneldi. Batı Türkistan'da kendi aralarında savaşmakta olan beylikler bu durum karşısında endişeye kapıldılar. Barlas kabilesinin başkanı Emir Hacı Barlas başta olmak üzere bir takım Begler kendi etki alanındaki mal

mülk ve zenginliklerini toplayarak Hirat ve Kabul taraflarına kaçtılar. Başta Calayır kabilesinin Begi, Fergane hükümdarı Beyazıt Beg ve Barlas kabilesinin önde gelenlerinden Keş (yeşil) şehrinin yöneticisi Timur Beg (ünlü Emir Timur) olmak üzere birkaç beylik Tuğluk Tömür'e itaat edeceklerini bildirdiler. Han bu beyliklere itibar göstererek kendi bölgelerini kendilerine bıraktı. Böylelikle Tuğluk Tömür Han Batı Türkistan'a hiç savaş yapmadan hakim oldu. Ancak Batı Türkistan'da kök salmış fitne fesat ve düzensizlik sonucunda büyük kargaşa ve istikrarsızlık devam etmekteydi. Bu duruma çözüm bulmak kolay değildi. Dolayısıyla Tuğluk Tömür Han Batı Türkistan'da iki yıl kalarak yurdu düzene sokmaya çalıştı. Bu sürede Timur Beg Semerkant'a gelerek Tuğluk Tömür Han'ın yanında kaldı. Timur Beg 23 yaşında akıllı ve ferasetli bir genç idi. Tuğluk Tömür Han onu yanına alarak kendine sadık bir yardımcı olarak yetiştirmeye ve onun yardımıyla Batı Türkistan'ı idare etmeye karar verdi. Böylelikle Timur Beg Yeşil şehrinin yöneticisi ve tümen komutanı olarak tayin edildi. Buna ek olarak Barlas kabilesinin liderliğini, altın damgalı ferman ve mühür verdi. Bunun sonucunda Timur Beg Batı Türkistan'daki yerel beylikler içerisinde en üstün makama sahip kişi konumuna gelmiş oldu.

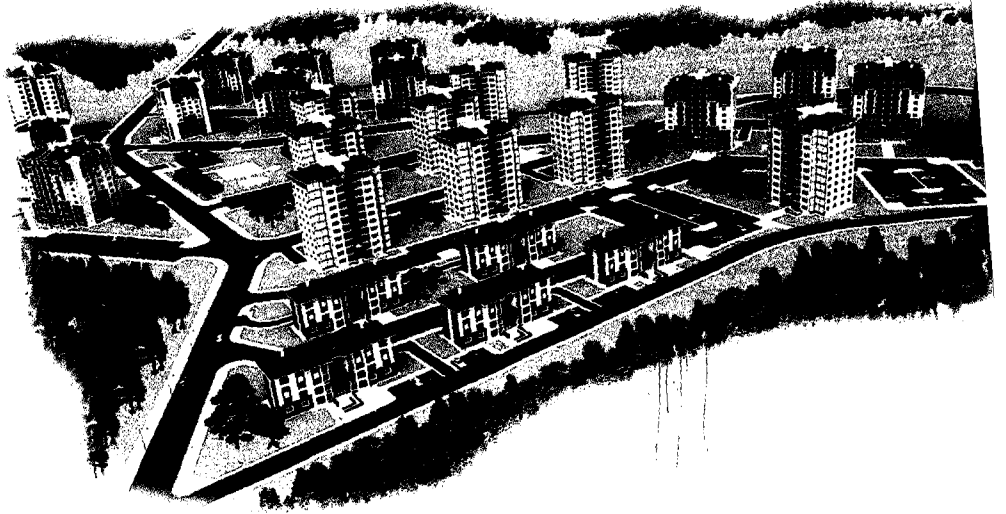
Tuğluk Tömür Han'ın Batı Türkistan'da iki yıl kalması bölgeyi yeniden düzene sokmasına yetmedi. Tuğluk Tömür Han Almalık civarında büyük bir isyan meydana geldikten sonra Batı Türkistan'ın idaresini Timur Beg ve Beyazıt Beg'e bırakarak Doğu Türkistan'a döndü.

Devamı Gelecek Sayıda...

ÖZKAR Grup

ADANA YÖREGE
İDEY KONUT VE SOSYAL DONATISI İNŞAATI
2007

ANKARA Y. YÖREGE / TÜRKİYE Y. YÖREGE
1. BOĞE 1.552 ADET KONUT İNŞAATI
2007

1974'ten beri sizlere
kaliteli, huzurlu ve güvenli
yaşam alanları sunuyoruz...

Merkez: Melikgazi Mah. Uzay Cad. No:48 Melikgazi / KAYSERİ
Tel: +90.352 233 51 10 - 233 29 10 - 233 41 40 Fax: +90.352 233 38 30

Şube: Yaşam Cad. Akplaza No:7/19 Söğütözü / ANKARA
Tel: +90.312 219 16 84 Fax: +90.312 219 16 86 info@ozkar.net

Doğu Türkistan

[illegible]

www.gokbayrak.com / gokbayrak@gokbayrak.com